La muzeul „Lev Tolstoi" din Moscova, printre autografe, scrisori și manuscrise se păstrează și 17 desene realizate de scriitor cu cerneală neagră pe bucățele mici de hîrtie. „Operele lui Jules Verne sînt încîntătoare — *scria Tolstoi.* Le-am citit și m-au captivat". *Iar Ilia unul dintre fiii lui Tolstoi, consemnează în amintirile sale:* „Noi, copiii, eram pasionați după Jules Verne. Tata aducea operele acestuia de la Moscova și în fiecare seară ne adunam și ne citea cu glas tare". *Cum ediția tradusă în rusește a volumului „Ocolul lumii în 80 de zile" nu avea ilustrații, Tolstoi și-a imaginat 17 momente din roman. Reproducem, alăturat, 6 din aceste desene tolstoiene.*

Urmarea fu că Ilka refuză să se mai căsătorească cu Vladimir. „Fiica unui asasin, spunea ea, nu poate deveni femeia unui om cinstit!" Trecură cîteva luni, cînd la 17 septembri 1876, cei doi copii ai lui Dimitri primir o scrisoare prin care erau invitați să vină după amiază la ora 5 la cimitirul orașului. Scrisori asemănătoare primiră și doctorul Hamin și Vladimir. În fața mormîntului lui Dimitri, episcopul din Riga îi cunună pe cei doi tineri, lămurind-o pe fată că tatăl ei n-a fost un ucigaș.

În urma unei congestii pulmonare hangiul Kroff își dădu sufletul, nu înainte de a se spovedi, fiind torturat de remușcări. Confesiunea lui fu notată pe hîrtie și Kroff o semnă, urmînd ca după moartea lui, ea să devină publică, reabilitînd memoria profesorului Dimitri Nicolef. Iată pe scurt ce s-a petrecut în noaptea de 13 spre 14 aprilie, atunci cînd Dimitri și Poch au sosit la han. Observînd servieta casierului și aflînd că e plină cu bani, hangiul se gîndi să-i fure acestuia bancnotele. La ora 2 noaptea, el intră în camera unde dormea Poch spre a-l jefui, însă casierul se trezi și, în cursul unei scurte lupte, el fu ucis cu ajutorul unui cuțit suedez cu mîner. Hangiul fură cele 15 000 de ruble, însă controlînd servieta el găsi acolo o bucată de hîrtie care arăta că seriile banilor sînt notate și la banca Johausen. Dîndu-și seama că nu se va putea folosi de acești bani, se gîndi să arunce vina uciderii casierului asupra călătorului care ocupa camera vecină. Forțînd gratiile de la fereastra acestei camere cu un clește, el pătrunse în odaie. Aici substitui banii pe care-i jefuise de la casier cu banii buni pe care-i avea Dimitri în portofel, apoi, ca și

cînd nu s-ar fi întîmplat nimic, la 4 dimineața îl trezi pe Dimitri, care plecă spre Pernau. Hangiul urmări apoi cu atenție desfășurarea anchetei și începu să-i fie teamă ca nu cumva să fie descoperit. El imaginâ și povestea cu biletul ars pe care-l ascunse în soba din camera unde dormise Dimitri și atunci cînd înțelese că acesta știe cine este adevăratul asasin încercă să-l suprime spre a se crede că este vorba de o sinucidere. Și, într-adevăr, lucrurile așa s-au întîmplat: hangiul veni la Riga și dădu tîrcoale casei profesorului tocmai în momentul cînd îl văzu pe acesta ieșind ca un nebun din locuință. Îl urmări, și pe o stradă pustie îl ucise cu un cuțit asemănător cu cel cu care-i luase viața lui Poch...

•

• •

Analiza operelor lui Jules Verne a dezvăluit folosirea unui adevărat cod secret în ceea ce privește alcătuirea numelor personajelor sale. Obsedat încă din tinerețe de pasionantul joc al cuvintelor — de logogrife, anagrame și criptograme — se citează în acest sens una dintre primele sale lucrări și anume comedia-proverb „Castelele din California" apărută în 1852 în „Musée des Familles", piesă plină de calambururi. Privind prin această prizmă, ușor pot fi recunoscute multe din personalitățile vremii plasate în operele lui. Astfel, celebrul fotograf Nadar, devine Ardan, prietena din copilărie, Caroline, se transformă în Coralie, tînărul său amic Briand — omul politic de mai tîrziu — devine Briant etc. Fantezia lingvistică a scriitorului nu se rezumă însă la această abilă substituție de litere ci împletind adesea cele văzute pe parcursul voiajelorsale în străinătate cu fapte și întîmplări din viața sa, romanele lui Jules Verne, dacă s-ar reuși decodificarea lor, s-ar transforma într-o cronică a epocii.

Deosebita pasiune transpusă de Jules Verne în descrierea personajelor, dar, mai ales a momentelor de turburătoare agitație sufletească a principalilor eroi din „O dramă în Livonia" pot fi mai bine înțelese dacă cititorii cunosc cel puțin tragedia petrecută în 1886 la Amiens. Numai atunci ei pot să-și dea seama că evenimentele derulate cu repeziciune de autor, în descrierea dramei petrecute pe malurile Balticei, nu prezintă numai o simplă coincidență, Jules Verne turnînd în tipare ardente cîteva dintre momentele de neuitat ale propriei sale vieți. Anul acțiunii este plasat cu exact un deceniu în urma atentatului comis împotriva lui de unul dintre nepoții pe care-i iubea, după cum și vîrsta lui Dimitri Nicolef va fi, de astădată, cu un an mai mare decît cea a scriitorului. Dacă citim cu atenție descrierea făcută lui Dimitri, atît în ce privește vîrsta, trăsăturile fizice, modul de a fi taciturn, atunci ne dăm seama că, de fapt, Jules Verne s-a modelat în acest roman pe el însuși. Pornind mai departe, dacă scriitorul va fi propus și ales la un moment dat în consiliul municipal din Amiens datorită popularității sale, constatăm că și Dimitri a fost propus, în același mod, candidat la primărie în orașul său natal. Dacă Jules Verne este rănit grav cu un glonte de revolver de către nepotul său, și Dimitri va suferi în urma dragostei nemărginite pentru fiul celui mai bun prieten al său, chiar dacă autorul, în roman, își ucide eroul cu un stilet. „O dramă în Livonia" prezintă încă numeroase peripeții în jurul cărora, deocamdată, comparativ cu viața scriitorului, nu se mai pot face decît presupuneri. Există, astfel, ipoteza că fiul fratelui lui Jules Verne, Gastone, s-ar fi întîlnit cu unchiul său în dimineața zilei atentatului, pentru a-i cere o sumă de bani spre a pleca în străinătate. Întîlnirea din hotelul din Amiens precum și mobilul acesteia întărește presupunerea de a fi avut loc datorită subiectului acestui roman autobiografic, de unde aflăm că Dimitri, voind să-l salveze pe Vladimir, se duce la Pernau și se întîlnește cu acesta într-un hotel, predîndu-i o mare sumă de bani... spre a putea pleca în străinătate. O analiză a romanului poate aduce alte surprize celor care vor să cunoască momente inedite din viața acestui ilustru scriitor...

SIMION SĂVEANU

CAZUL DROBETA S-A INCHIS

Cînd dădu colțul străzii, planul era întocmit pînă în cele mai mici amănunte. Un tremur ciudat începu să-i chinuie trupul și degetele i se albiră deodată. Ce timpenie, se gîndi, oprindu-se pe loc. De ce mi-e frică? Cine ar putea să bănuiască? Bătrînii sînt singuri, nu le intră nimeni în casă... Porni din nou și tremurul îi dispăru. Cînd ajunse în dreptul casei cu nr. 20 se liniștise perfect. Sună și imediat, de dincolo de ușă, se auzi glasul tremurat pe care-l cunoștea așa de bine.

— Cine e?

— Eu, domnu' profesor.

— Aa, dumneata? Intră. Ușa se deschise imediat și în cadrul ei apăru chipul crispat al profesorului pensionar Alexandru Petrescu. Era cam nervos profesorul de la o vreme. Se certa cu bătrîna pentru banii aceia, vreo cincizeci de mii pe care îi agonisise. Lumea așa zicea, că pentru bani, dar parcă poți să știi? Cert e că de cîteva ori amenințase că o omoară... — Parcă era vorba să vii de ieri, spuse profesorul supărat.

— Vă rog să mă iertați, n-am putut. Am avut treabă în altă parte.

— Bine, bine.

— Doamna e acasă?

— E, sau nu e, tot una... Știi ce ai de făcut, nu?

— Sigur domn' profesor.

— Ei, atunci apucă-te de treabă.

Omul o luă înainte clămpănindu-și papucii și mormăind în continuare nu știu ce la adresa soției. Îi vedea părul rărit de la ceafă, și în clipa aceea se gîndi ce ușor, da, ce ușor ar fi... Tremurul acela îi apăru din nou pentru scurt timp ca un semnal de alarmă... N-am să fiu în stare, precis n-am să fiu în stare, își zise în gînd și brusc mîinile i se încleștară pe mînerul sacoșei pe care o purta în mînă... Ba am să pot, trebuie să pot, doar e așa de simplu și fără nici un risc. Cine ar putea să bănuiască? Și chiar dacă ar bănui, cui să-i treacă prin minte că tocmai eu... Și doar n-o să rămînă nici o urmă, nici una...

★

Pe la orele 6 dimineața o vecină a văzut un fir subțire de fum ieșind pe la crăpătura geamului... Să știi că a luat ceva foc, se gîndi femeia. Da, n-o fi nimeni acasă? Parcă aseară i-am văzut. Bătu în ușă de cîteva ori dar fără rezultat. Tocmai atunci sosi și femeia care spăla, o dată pe săptămînă, rufele celor doi soți pensionari.

— Ai venit la spălat?

— Da.

— Bate dumneata mai tare. Dă-mi mie sacoșa să o țin...

Au bătut pe rînd, au strigat, dar n-a răspuns nimeni. Fumul începuse să se îngroașe. Au venit și cîțiva bărbați, au încercat să forțeze ușa dar n-a fost posibil... Trebuie să spargem geamul și să intrăm... Cînd au dat cu bătul în geam sticla a sărit în țăndări și un val de aer fierbinte și fum a bufnit dinăuntru. Alimentat cu oxigen, focul s-a declanșat cu o putere sporită și, în cîteva clipe, limbi mari de flăcări ieșeau pe fereastră. Nu s-a mai putut intra. Spălătoreasa a fugit la telefon și a anunțat pompierii. După douăzeci de minute, furtunurile rostogolite de-a lungul străzii s-au încordat și apa a țîșnit șuvoi spre focarul incendiului. Un caporal a urcat pe scara telescopică și a pătruns pe gura podului prin valul de fum negru și gros. Podul nu luase încă foc. În urma lui, o limbă roșie a pîlpîit și s-a prelins pe acoperiș, apoi a înghițit-o aburul lăptos venit din urmă. După cîteva minute, caporalul a apărut în gura podului.

— Tovarășe locotenent, e un cadavru aici.

— Și de ce nu-l scoți din foc?

— Păi focul nici nu l-a atins. Eu zic să veniți pînă sus. E ceva ciudat.

Ofițerul a urcat scara și a strigat imediat.

— Să mai urce un furtun aici. Repede...

Jos în stradă, cineva a pălit și o răceală de gheață i-a coborît în mîini pînă în vîrful degetelor.

Maiorul Stratulat răsfoiește atent paginile carnetului de note. Lucrurile sînt destul de clare. Vecinii, fiica bătrînului, toți care i-au cunoscut declară același lucru: profesorul a amenințat-o în repetate rînduri că o omoară și îi dă foc. Amenințarea corespunde întocmai cu aspectul cazului. Deci, bătrînul și-a ucis soția, a dat foc casei și s-a sinucis. Criminalul s-a autopedepsit. Bine că au ajuns pompierii la vreme, altfel focul s-ar fi extins... din casă, în pod și din pod... Se opri asupra cuvîntului repetîndu-l. Luă o foaie de hîrtie și se apucă să întocmească raportul. Și deodată... Prostii! Doar lucrurile sînt clare... Ba nu, aici e ceva care nu merge. Un om care ucide și apoi se sinucide nu are de ce să procedeze așa. Aici nu e vorba de o simplă ciudățenie. Luă din dosarul aflat pe masă raportul locotenentului major Costin: Așadar, focarul de incendiu, era în imediata apropiere a locului unde s-a găsit cadavrul bătrînului, adică în cameră, lîngă sobă. Da. Aici, ideea sinucideri se susține... O gaură în dușumea prin care a căzut la demisol butelia incandescentă; în bucătărie, două oale mari pe jumătate cu apă — probabil au fost pline dar o parte s-a evaporat — și, furtunul de, cauciuc de la aragaz. Dar butelia? Dacă era aragazul, era furtunul, trebuia să fie și butelia... Formă un număr și așteptă...

— Costin? Maiorul Stratulat la telefon. Măi tu ai verificat bucătăria?... Văd că scrii de aragaz, de oale, de furtun, dar despre butelie? Butelia unde era? Știu eu, dar aia era pentru sobă. Da, aia care a căzut la demisol. Ia dă fuga și întreabă la vecini... Nu cred nimic. Deocamdată trebuie să verificăm... Puse receptorul la loc în furcă și căzu pe gînduri. Așadar și-a ucis soția, pe urmă... Dar de ce a dus-o în pod? Așa ar face un om care vrea să-și ascundă crima pentru un timp. Față de cine s-o ascundă? Și pe urmă, ce motiv găsești ca să urci o femeie la șaptezeci și doi de ani în pod? Să o fi urcat după ce a omorît-o? Nu se poate, ar fi fost prea greu pentru un bătrîn. Și nu mai avea nici un rost. Ia stai! Oalele cu apă. Erau două oale mari cu apă pe aragaz. Probabil pentru spălat rufe. Dar rufele le spăla o femeie. O așteptau să vină. Poate a și venit și apoi... Sună telefonul,

— Da! Maiorul Stratulat... Cîte? Două butelii? Am bănuit eu. Și cealaltă nu s-a găsit? Ascultă Costine! În cel mai scurt timp să o cauți pe spălătoreasă și să o aduci aici. Tu înțelegi ce-ți spun? Știu că ea a anunțat. Da!... Aici la mine...

Cînd, după douăzeci de minute, femeia intră pe ușa biroului maiorul înțelese că era pe o pistă greșită... Era albă ca varul și foarte speriată. Era spaima aceea a omului nevinovat care se teme să nu i se atribuie cine știe ce vină.

— Cînd ați fost ultima oară la bătrîni?

— Tovarășe maior, ce aveți cu mine?... Începu să plîngă smiorcăit trăgîndu-și nasul.

— Vă rog să răspundeți la întrebare.

— Acum o săptămînă.

— Pentru ce?

— Le-am spălat rufele.

— Cînd urma să reveniți?

— Luni.

— De ce n-ați venit luni ci abia azi dimineață, adică marți?

— ...

— Ați înțeles întrebarea?

— Da. Am avut treabă și n-am putut.

— Ce treabă?

— Pe acasă.

— De aseară de la orele douăzeci și pînă azi dimineață, ce a-ți făcut?

— Am fost în grădina Icoanei, am cunoscut un bărbat, am stat de vorbă...

— Cum se numește bărbatul și unde stă?

— Nu știu. Aseară l-am cunoscut.

— Bine. Pe urmă?

— Pe urmă am fost la „Patria" la film... Începu să povestească filmul cu lux de amănunte.

— Mi-s-a raportat că filmul acesta l-ați mai văzut o dată. Maiorul juca o carte falsă. Nu i se raportase așa ceva. Femeia a rămas cu gura căscată și lacrimile apărură din nou.

— Așa e tovarășe maior, l-am mai văzut o dată. Mi-a plăcut și m-am dus să-l mai văd. Dar de ce îmi puneți atîtea întrebări? Ce am făcut?

— *Nu știu dacă ați făcut sau nu ceva rău dar deocamdată vă rog să rămîneți la noi pentru cîteva ore. Sună, și femeia ieși însoțită, tocmai în momentul în care intra locotenentul major Costin.*

— *Vești mari tovarășe maior. Am descoperit ceva interesant.*

— *Serios?*

— *Pe cuvînt. Barmanița de la restaurantul de lîngă piața Aurel Vlaicu, mi-a spus că a văzut aseară un cetățean cu mîneca puloverului plină de sînge. I-am făcut o vizită acasă și am aruncat cîteva ochiade prin cameră... L-am adus cu mine.E unul dintre cei care au fost în casa bătrînului de mai multe ori și pe urmă mai este ceva...*

— *Bine. Dacă tot l-ai adus, cheamă-l să discutăm cu el. Poate ne dă oreo informație.*

După cîteva minute în birou intră un bărbat brunet cu o mustață groasă care zîmbea tot timpul. Un om cam la patruzeci de ani.

— *Mi se pare că s-a comis o greșeală. Nu, tovarășe maior? Am fost adus aici și nici nu mi s-a spus de ce. Tînărul ofițer mi-a spus să-l urmez și l-am urmat.*

— *Doar o mică formalitate, tovarășe...*

— *Stroe. Stroe Mihai.*

— *V-am invitat aici ca să ne dați cîteva relații.*

— *Despre moartea bătrînilor Petrescu?*

— *Cunoașteți?*

— *Da, am auzit. Am fost acolo cînd făceați cercetări. În două vorbe, aseară am avut musafiri, am luat cîteva sticle de spumos, am mîncat ceva, am mai băut o votcă și pe urmă m-am culcat. M-a sculat fetița de dimineață... Am fost la incendiu. Cam asta e tot.*

— *Cunoașteți relațiile dintre cei doi?*

— *Deloc. Le-am făcut unele reparații cînd m-au chemat dar eu sînt om cam tăcut și nu prea am discutat, nici eu cu ei și nici ei cu mine. Așa că...*

— *Da' ce nevoie aveți de butelie de aragaz dacă încălziți cu gaze? — întrebă deodată locotenentul major Costin... Bărbatul se întoarse spre el zîmbind.*

— *Deci, sînt suspect. Ei bine am în casă două obiecte care nu-mi aparțin. E vorba de butelie și de un aparat de radio cu tranzistori. În rest, totul e cumpărat din pensia mea și din leafa soției.*

— *De unde le aveți?*

— *Tovarășe maior! Credeți că e nevoie?*

— *Pentru liniștea noastră, vă rog...*

— *Bine. Butelia o am de la un prieten care-mi datora bani, tranzistorul de la alt prieten și pentru același motiv.*

— *Cum se numesc, unde stau?*

— *Văd că tovarășul locotenent major e convins că sînt amestecat în afacerea asta.*

— *Da, de unde? Sînt întrebările noastre obișnuite.*

— *Pe unul îl cheamă Moisescu Nicolae, pe celălalt Marinescu Constantin. Adresele nu le cunosc; nu ne facem vizite...*

Costin deschise gura să mai pună o întrebare iar maiorul i-o luă înainte.

— *Vă mulțumim foarte mult și ne iertați pentru deranj. Aveți oreo treabă urgentă, acum?*

— *Nu, n-am că sînt la pensie de boală. Stau cam prost cu sănătatea.*

— *Dacă vă rugăm să ne dați o mînă de ajutor?*

— *Cu plăcere.*

— *E vorba de identificarea cîtorva oameni care...*

— *Dacă îi cunosc și dacă știu ceva despre ei...*

— *Atunci, vă rog să treceți într-o cameră, aici alături. Vă chemăm noi...*

După plecarea lui Stroe, Costin izbucni imediat:

— *De ce nu l-ați întrebat de sîngele de pe mînecă?*

— *Calm, Costine! Ai făcut o treabă bună. Dar prea ești pripit.*

— *N-ați văzut că așa fără să-l invite nimeni a început să ne povestească ce făcuse în seara crimei?*

— *Ba da. Știi ceva? Verifică imediat cele două nume și trimite după ei. După soția lui Stroe și după barmanița. Da fulger, Costine, auzi?*

După o oră ofițerul revenea precipitat cu rezultatul verificării. Între timp, cele două femei fuseseră aduse. O altă mașină plecase să-i aducă pe cei doi prieteni ai lui Stroe.

— *Tovarășe maior, ăsta e.*

— *Cine Costine?*

— *Uitați verificarea: Nicolae Moisescu, infractor recidivist, eliberat de curînd din detenție, hoț de butelii; Constantin Marinescu, infractor recidivist dar fără specializare precisă. Acum e clar. Am trimis după ei...*

Maiorul zîmbi amuzat de graba subalternului său dar nu spuse nimic.

Moisescu, era tipul infractorului versat. Fața puțin congestionată, vorba îndrăzneață, aproape impertinent... foarte sigur pe el.

— *Să trăiți, tovarășe maior, m-am prezentat la ordin!*

— *Unde-i butelia, Moisescule?*

— *Care butelie, tovarășe? Nu mă mai prindeți pe mine așa cu luarea la fix. Gata! Păi abia am ieșit. Se poate? Umblu după servici că am de gînd să mă fac băiat model... Maiorul îi așează sub ochi pozele abia sosite de la laborator ale celor două victime așa cum fuseseră găsite. Obrazul roșcovan al lui Moisescu s-a făcut ca varul: Crimă! Mă bănuiți de crimă! a țipat el îngrozit... Toată siguranța i-s-a topit într-un soi de milogeală penibilă... M-ați nenorocit! Nu știu nimic, n-am fost acolo... tovarășe maior, eu am fost hoț de butelii, nu criminal. Vreau să mă fac om de treabă. Tovarășe maior!*

— *Taci! Îl cunoști pe Mihai Stroe?*

— *Îl cunosc, cum să nu-l cunosc. El a zis că eu?...*

— *Ai avut să-i dai bani?*

— *Oi fi avut, nenorocitul de mine, oi fi avut, că acum dacă abia am ieșit m-am cam împrumutat.*

— *Și i-ai dat în schimb o butelie?*

— *O butelie? Păi de unde să mai am eu butelie? Că doar știți foarte bine.*

— *Știi tu bine, Moisescule de unde. De la bătrîni.*

— *Care bătrîni, doamne păzește... Ce bătrîni, tovarășe...*

— *Cheamă-l pe Stroe, Costine!*

— *Da, chemați-l! Să spună el dacă i-am dat eu o butelie.*

— *Ce mă, ți-ai pierdut mințile? Ai uitat că mi-ai dat butelia să ți-o vînd și să-mi trag banii care ți i-am dat? — îl luă împrejur Stroe.*

— *Mi-ai dat tu bani?*

— *Ia mai du-te-n ... Începea să-și piardă răbdarea... Păi altfel de ce mi-ai fi dat butelia?*

— *Butelia pe care i-ai dat-o aseară cînd a avut oaspeți, cînd a tăiat gisca... intervine Costin...*

— *Ce gîscă, tovarășe locotenent major? Vă arde de glume? N-am tăiat nici o gîscă, doar v-am mai spus, ripostă iritat Stroe.*

— *Și atunci de unde aveai sînge pe mînecă aseară Stroe? tună moiorul.*

— *De la ... de la ... Se prăbuși pe scaun cu ochii sticloși. Un tremur cumplit îi cuprinse tot corpul și mîinile i se albiră.*

— *El a ucis! Să mă trăsnească dumnezeu dacă n-a ucis el. Uitați-vă cum arată la față. Uitați-vă la el tovarășe maior! — țipă Moisescu...*

— *Minte! Nu-i adevărat? El mi-a dat butelia, el a fost acolo...*

Cînd au intrat barmanița și soția, Mihai Stroe a înțeles că totul s-e sfîrșise. N-a mai avut putere decît să spună aproape în șoaptă: Nu mai am nimic de declrat. Soția a început să plîngă încet fără glas și l-a privit cu ură și spaimă.

— *Aseară și-a spălat cămașa singur, ca niciodată. Înainte de a veni să mă ia ofițerul, m-am apucat să-i spăl pantalonii. Mi se părea că-s plini de noroi. Cînd i-am băgat în lighean apa s-a înroșit.*

N-a mai fost nevoie de nici o confruntare. La orele două, Stroe a recunoscut. A dat toate amănuntele, a spus unde e corpul delict, ciocanul cu care-i ucisese pe cei doi...Întîi pe bătrînă cînd a urcat în pod să aleagă o scîndură cu care să repare studioul, apoi pe bătrînul profesor, pe care după ce l-a omorît, l-a stropit cu gaz și i-a dat foc. Dar focul a ars mocnit și abia a doua zi dimineața...

În mai puțin de douăzeci și patru de ore, un criminal odios, a fost prins și dat pe mîna justiției. Dosarul „Drobeta" s-a închis definitiv.

ANTON UNCU

S-a petrecut în seara de 19 ianuarie 1971, în București, str. Drobeta nr. 20.

STRADA

BUN SAU RĂU EDUCATOR

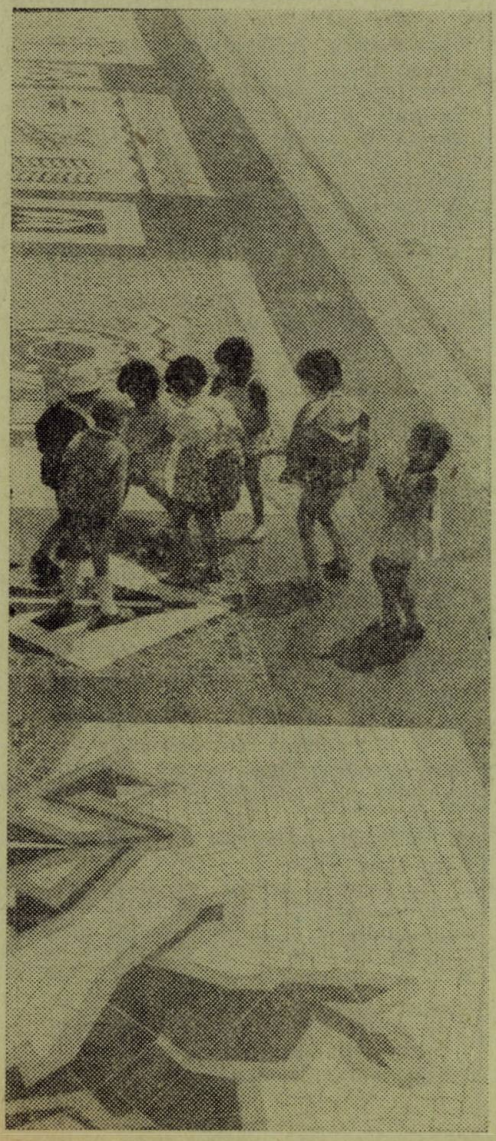

De obicei ne gîndim la străzile orașului în care trăim cu nostalgia amintirilor, vesele sau triste, cu satisfacția unor revelații de echilibru și armonii de forme desprinse din prezentul cotidian. Bucureștiul are peste 7 500 de străzi. În economia timpului nostru consacrăm străzii o parte, o parte destul de mică, iar troleibuzul, autobuzul, automobilul personal, tind să o micșoreze tot mai mult ... Și, totuși, prezența noastră pe stradă, rămîne în continuare, nu o chestiune de alegere, nu un element facultativ în inventarul nostru de preocupări ci un fapt obligatoriu, căruia nimeni nu i se poate sustrage.

— În 1970, în București au fost o serie de accidente de circulație, s-au comis și abateri de la conduita cetățenească, infracțiuni pedepsite de lege ... Este primul lucru pe care ni-l declară căpitanul Constantin Constantinescu din Inspectoratul general al Miliției.

— Dar toate astea nu s-au petrecut numai pe stradă.

— În marea majoritate pe stradă s-au petrecut. Sau la limitele de atingere stradă-casă, școală, instituție, uzină ...

— Cum vă explicați toate astea?

— Nu există decît o singură explicație. Sînt oameni care consideră strada un domeniu în care își pot permite orice.

Dar strada nu este doar locul prin care se circulă, nu este doar trotuarul și partea carosabilă,ca zone de delimitare dintre pieton și conducătorul auto. Ea este un mediu educativ, un loc unde se învață o sumedenie de lucruri bune și rele. Noi toți, cetățenii orașului, sîntem și furnizorii și beneficiarii tuturor acestor învățăminte. Și aici trebuie să ne gîndim la faptul că mulți confundă strada cu o zonă a „bunului plac".

În orice loc de muncă există o formă anume de ierarhizare a răspunderilor sociale: funcții, profesii, titluri, raporturi între oameni ... Toate astea, completate cu reguli și instrucțiuni, dau cadrul disciplinei interne din orice instituție. Pe stradă, lucrurile capătă alt aspect. Nu există șefi și subalterni, oamenii nu sînt directori, ingineri, medici, profesori etc ... Nu există nici delimitarea între categorii de vîrstă diferite ...

— Şi totuşi locurile rezervate; zonele de traversare pentru copiii-şcolari ...

— Da, aşa e, dar parcă nu ştiaţi cam cum se respectă ele? Problema este că strada sau mai exact legea străzii, nu cunoaşte privilegiaţi, nu face nici un fel de deosebire ... Ea pedepseşte pe oricine îi încalcă regulile şi îi protejează, fără alegere, pe toţi cei care i le respectă.

— Vă referiţi la legislaţie?

— Nu atît la legislaţie cît la egea străzii, o lege nescrisă.

— Şi totuşi nu toţi cei care încalcă această lege a străzii sînt sancţionaţi.

— În asta constă şi primejdia. Ştiţi că în 28 la sută din accidente comise în cursul anului trecut victimele au fost copii? Ştiţi care a fost principala cauză? Neasigurarea la traversare. Credeţi că victimele n-au cunoscut regula? Nici vorbă de aşa ceva. Greşeala este că şi-au închipuit că se poate şi altfel. Asta au învăţat-o cu siguranţă de la cineva care a traversat strada anapoda şi întîmplător nu a păţit nimic ..

— Adică, de la cine?

— Greu de spus. Poate propriul părinte, poate un om oarecare. Aş putea să vă dau zeci de cazuri de accidente. Nu dificultăţile învăţării ci convingerea că trebuie, deprinderea de a proceda întodeauna corect, asta este greutatea.

— Aşadar, circulaţia pe stradă nu e doar o relaţie de înţelegere ci una de convingere, deci de educaţie.

— Bineînţeles.

În final, căpitanul de miliţie Constantin Constantinescu m-a plimbat pe străzile Capitalei într-un fel de raid, arătîndu-mi oraşul. Şi refăcînd succint o discuţie de cîteva ore m-a convins că semnele evoluţiei noastre se găsesc adesea şi pe stradă. Nu e vorba doar de blocurile uriaşe, magazinele elegante, cinematografele, mijloacele de transport sau reclamele luminoase ... E vorba în primul rînd de acel dialog complex între vîrste, preocupări, domenii de muncă, nivele de pregătire, pe care cetăţeanul de pe stradă le contopeşte aici, mai mult decît oriunde în ceea ce se cheamă conduită cetăţenească ...

★

La Consiliul popular al municipiului Bucureşti, am discutat aceeaşi problemă cu tovarăşa Elena Mihalcea, şefa biroului autoritate tutelară.

— Ştie oricine că strada n-a creat niciodată mari valori umane, dar de pierdut i-a pierdut pe mulţi. Pentru că este, într-adevăr, domeniul unei anumite libertăţi de care mulţi sînt tentaţi să abuzeze.

— Înseamnă că trebuie să ne păzim cu foarte mare grijă copiii. Aş zice eu, să nu-i lăsăm deloc pe stradă. E bine aşa?

— Nu, de două ori nu.

— De ce?

— Pentru motivul, pentru care orice lucru interzis devine tentant. Din fericire, oamenii sînt destul de ocupaţi şi nu pot institui o pază fermă în sensul interdicţiei totale. Şi chiar dacă ar avea timpul necesar tot n-ar reuşi. Iar dacă ar reuşi ar face una dintre cele mai grave greşeli educative, pentru că orice intenţie morală, devine prin exces imorală.

— Şi atunci care ar fi soluţia?

— Soluţiile se referă la cazuri particulare. Aş vrea să discutăm însă atitudinea, principiul general. Experienţa mea în această muncă mi-a dovedit că interdicţia fermă este tot atît de gravă ca dezinteresul total. Cît timp îl poţi păzi pe un copil de contactul cu strada? O zi, două, o lună — şi asta e mult spus. Pînă la urmă, el tot va realiza acest contact şi nimic nu-l va putea împiedica să i se abandoneze, în afară de propriile sale convingeri căpătate ca urmare a unei educaţii bune, primite acasă, la şcoală ...

— Deci consideraţi că este mai important să formăm deprinderi bune decît să le extirpăm pe cele rele.

— Mai important şi mai uşor.

— Revenind la cadrul discuţiei despre stradă, după părerea dumneavoastră, este sau nu un mediu educativ?

— Strada! Dar de ce vreţi să ne limităm aici?

— Tocmai pentru că n-aş vrea să discutăm despre copilul meu sau al dumitale ci despre tînărul aflat pe stradă.

— Aşa? Să ne facem deci că uităm cine e tînărul, că înainte de a ieşi pe stradă a primit influenţa mediului familial, al şcolii, al instituţiei. Şi-atunci, ce contează dacă n-o să-l luăm în seamă nici pe stradă? Nu

sînt de acord. Şi iată de ce ... Deschide unul din sertare şi dintr-un dosar scoate o coală de desen pe care mi-o aşează în faţă. E un portret de femeie. Parcă aş cunoaşte-o. După cîteva clipe mă dumiresc: e portretul tovarăşei Mihalcea ... E reuşit?

— Destul de reuşit. Totuşi nu înţeleg legătura.

— Mi l-a făcut un băieţel de 14 ani. Daniel se numeşte. A abandonat şcoala, a vagabondat, n-a mai dat pe acasă zile în şir. Era un copil deosebit de înzestrat. Dar pînă a ajunge aici, Daniel a avut o familie. Părinţii au divorţat, mama s-a recăsătorit. Tatăl băiatului e pictor, şi Daniel i-a moştenit talentul dar sufleteşte nu s-a ataşat de el. Şi nici de noul tată. Tragedia este că băiatul e conştient de situaţia lui. Cînd l-am înscris la Casa de copii nr. 7, a înţeles că nu i se va mai îngădui să vagabondeze şi asta pentru el a fost foarte greu de suportat. Ştiţi ce a spus? ... „Poate e mai bine aşa! Scap de prieteni". Eu nu ştiu în clipa de faţă dacă am cîştigat lupta asta pentru recuperarea lui Daniel, dar toate încercările mele, ale tovarăşului Hătulescu, directorul şcolii, s-au îndreptat către stimularea interesului pentru munca aceasta spre care are înclinaţii vizibile.

— Cum a ajuns copilul, aici?

— Prin dezbinarea familiei, prin lipsa de afecţiune dintre părinţi, prin lipsa de înţelegere şi dragoste.

— Dar ceilalţi oameni, cunoscuţii, rudele, vecinii, cum de l-au lăsat să se piardă? Cum de n-a încercat nimeni ...

— Ba da, au încercat. Mi-au dat telefon cîţiva vecini să-mi spună că Daniel e un copil rău, fără căpătîi, că le sparge geamurile, că trebuie să-l trimitem neapărat la un institut de reeducare.

— A fost singura reacţie?

— Singura. Vedeţi, asta e doar unul din aspectele indiferenţei de care dau dovadă maturii. În asemenea situaţii, ei constituie nu „parte interesată" ci „parte lezată". Şi de aici formula: „luaţi-l şi duceţi-l la un institut de reeducare"

— Şi celălalt aspect?

— Celălalt se poate reduce la formula „Nu mă priveşte, nu-i copilul meu, nu l-am educat eu, statul e dator să ia măsuri". În ambele cazuri e vorba însă de o poziţie clară. Negativă, dar clară. Există însă situaţii în care maturii confundă valorile sau nu le descoperă semnificaţia. Cristina, un alt caz care ne-a dat multă bătaie de cap, a fost crescută de bunici. Mama, divorţată, recăsătorită i-a asigurat o bunăstare materială deosebită. Bunicii, de asemenea. „I-am dat, i-am cumpărat, nimic nu-i lipseşte ... De ce pleacă de acasă, de ce vagabondează? ... Iată întrebările pe care le punea mama. Nici în al nouălea ceas n-a înţeles că, de fapt, Cristina nu avea nici mamă, nici tată, că ăsta era lucrul acela inegalabil care nu se poate cumpăra. Fata se află la institutul de reeducare. Şi acum ajungem acolo unde aţi propus.

— La stradă.

— Da. Acest tînăr la care normele de morală, echilibrul interior, dragostea, au fost pulverizate în certurile dintre părinţi, tîrîte în sălile de tribunal, negoţate, exploatate şi în cele din urmă abandonate. El ajunge în stradă nu ca un copil nevinovat, supus primejdiilor ei, ci ca element de dezechilibrare, ca factor de proastă influenţă asupra altora. Părinţii nu-şi dau seama că fiii lor nu au căzut în capcana străzii ci în capcana pe care chiar ei au întins-o.

— Meandrele străzii în care se pierd sau se încurcă uneori copiii noştri, noi le construim aşadar ...

— V-aţi îndoit vreo clipă? Cine-i mai vinovat: minorul care vinde bilete cu supraprel în faţa cinematografului sau cei zece-douăzeci de maturi care-i devin clienţi? De fapt, nu clienţi ci autori ai unei infracţiuni pedepsite de lege. De aceea e bine să delimităm: strada e locul, dar mediul educativ îl formăm noi, oamenii.

★

La străzile oraşului în care trăim ne gîndim adesea, cu nostalgia amintirilor, vesele sau triste, cu satisfacţia unor revelaţii de echilibru şi armonii de forme. Ieşim adesea, tineri, maturi, bătrîni şi, muncind împreună dăruim străzii un trotuar nou, un pom sau o floare ... Şi nu uităm, nu trebuie să uităm, că în estetica oraşului strada este dovada frumuseţii de dincolo de zidurile caselor, a echilibrului şi armoniei din noi.

A. BODIZAR

CURIOZITĂȚI

Doi prieteni, Mac Lenan din Sydney (Australia) și L. Grant din Glasgow (Scoția) continuă o partidă de șah care a început în anul ...

1926 pe cînd erau în facultate. Conform înțelegerii, fiecare are dreptul la o mutare pe an. Partida începută acum 45 de ani nu s-a terminat încă ...

★

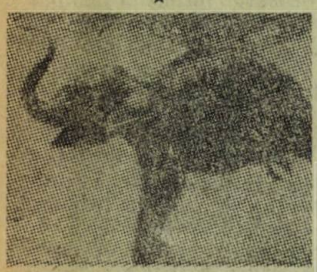

Elefantul știe să înoate bine și subapă, folosindu-se de trompa (pe care o ține afară) pentru a inspira și expira aer.

★

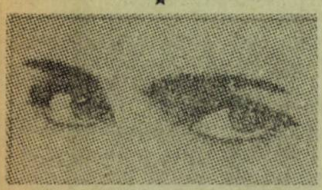

În timp de un an, pleoapele unui om se închid și se deschid de circa 7 milioane ori.

După părerea unor specialiști, greutatea părului care crește în tot timpul vieții cîntărește în medie circa 7 kilograme. Dacă firele acestea s-ar putea înnoda ar rezulta un fir de circa 700 km.

★

Conform unui vechi obicei în Anglia, în timpul sărbătorilor de iarnă, se încearcă stabilirea unor cît mai năstrușnice „recorduri". Anul trecut, de exemplu, un grup de patru studenți de la Eton au parcurs 193 km împingînd un pat așezat pe roți de biciclete, în care se odihnea pe rînd cîte unul din ei.

★

O libelulă poate atinge o viteză de 50 kilometri pe oră.

★

Un cetățean, Oliver Cross, care locuia în apropierea unei exploatări de diamante din Africa de sud, avea crescătorie de porumbei. Cum aceste păsări sînt atrase de tot ceea ce strălucește, într-o perioadă de timp porumbeii i-au adus 20 de pietricele, care erau de fapt diamante. Povestea a luat sfîrșit cînd proprietarii exploatării au reușit să descopere acest mister.

★

Cauciucul natural are o însușire pe care mulți n-o cunosc: el poate absorbi o cantitate de apă de cinci ori mai mare decît propria sa greutate.

★

După ultimele descoperiri, rezultă că efectele terapeutice ale mierei sînt cunoscute de peste 8000 de ani. Egiptenii o foloseau ca o substanță

medicinală cu proprietăți deosebite, aceleași care sînt cunoscute și astăzi.

Agatha Bârsescu în „Rhodope"

Agatha Bârsescu la Hamburg

de ILEANA BERLOGEA

În seara zilei de 2 ianuarie 1891, sala Teatrului Municipal din Hamburg, „Stadttheater Hamburg verbunden mit dem Stadttheater Altona" cum i se spunea pe atunci, părea mai plină ca oricînd. Nerăbdători, spectatorii așteptau ridicarea cortinei, dornici s-o vadă în cele din urmă pe steaua Burgtheater-ului din Viena, pe românca Agatha Bârsescu, care renunțase la titlul de actriță imperială, venind în orașul lor, pornit vertiginos să-și îmbogățească viața culturală, mai ales acum către sfîrșitul veacului.

Piesa aleasă pentru început îi surprinde puțin. „Fiul pădurii" de Friedrich Halm, o dramă epigonic romantică, fusese deja uitată în această parte a Germaniei, serios ancorată în contemporaneitate, dar slăbiciunile lucrării sînt repede uitate în fața măiestriei interpretei. „După fiecare act a fost chemată de nenumărate ori la rampă ... Nu poți întoarce privirea de la scenă atîta timp cît domnișoara Bîrsescu strălucește cu atîta grație ... încîntînd urechile noastre cu tonul vocii ei melodioase", scrie entuziasmat în „Hamburger Fremden Blatt" din ziua următoare, Arnold Weise.

Angajarea Agathei Bârsescu este considerată ca un mare succes al energicului și stăruitorului B. Pollini, directorul teatrului. Cu toate că aici există cîțiva interpreți de seamă cum ar fi Franciźka Ellmenreich, Alexander Otto, Adolf Mylius, membru de onoare al teatrului fiind chiar Ludwig Barnay, se simțea nevoia unei actrițe cu forță dramatică capabilă să dea viață eroinelor shakespeariene, marilor roluri din piesele lui Schiller, Hebbel, Grillparzer. Spectatorii hamburghezi cunosc bine lucrările contemporane dar nu vor să piardă legătura cu marile opere clasice și, alături de Ibsen, Victorien Sardou, Paul Lindau, Sudermann, Gerhart Hauptmann, le place să audă versurile lui Shakespeare, să se înflăcăreze în fața năvalnicelor proteste schilleriene.

Agatha contribuie în mod simțitor la schimbarea repertoriului. În scurtă vreme, pe afișul teatrului reapar operele lui Lessing, Grillparzer, Shakespeare, jucîndu-se mult mai des decît în stagiunile anterioare. La 13 ianuarie 1891 se joacă *Emilia Galotti*, cu Agatha în rolul principal, la 22 ianuarie actrița reapare în Recha din *Nathan Înțeleptul*, la 26 ianuarie în Julieta din *Romeo și Julieta*, la 4 februarie în Margareta din *Faust* de Goethe, la 17 martie în Ofelia din *Hamlet*.

A fost, rînd pe rînd, o admirabilă eroină a lui Lessing, o îndrăzneață adolescentă italiană și o admirabilă Margaretă.

„Domnișoara Bârsescu a reușit să cîștige cu Emilia o victorie mai mare și mai adîncă decît cu Parthenia. Emilia unește eroina și îndrăgostita într-o singură persoană și actrița a reușit să aducă pe culmile artei ambele direcții, atît cea eroică cît și cea feminină", adaugă tot Arnold Weise în „Hamburger Fremden Blatt" din 14 ianuarie 1891. Aceleași elogii le găsim și în cronicile la *Nathan Înțeleptul*, *Faust*, *Romeo și Julieta* sau *Hamlet*. În ultimele două drame shakespeariene, Agatha joacă alături de Karl Wagner și Sonnenthal, invitați special de la Viena. Interpretarea ei, alături de vechii parteneri, va fi o adevărată demonstrație de virtuozitate actoricească. Realism idealizat și plastică desăvîrșită asociate cu grija pentru punerea în valoare a momentelor culminante și a marilor pasiuni cu semnificații generalizatoare.

Agatha Bârsescu era cunoscută la acea dată în numeroase mari orașe europene ca o neasemuită interpretă a lui Grillparzer. Amestec de senzualitate inconști-

entă și puritate spirituală, Hero, Esther, Mirza, Bertha, încîntaseră stagiuni la rînd publicul din Viena, Praga, Budapesta. Este deci firesc ca și spectatorii din Hamburg să o vadă în inegalabilele ei creații.

La 15 ianuarie 1891, Teatrul sărbătorește o sută de ani de la nașterea marelui dramaturg austriac jucînd *Valurile mării și ale iubirii* cu cea mai bună Hero — Agatha Bârsescu. Cu nedescrisă emoție îi sînt urmărite gesturile și mișcările unduioase, de copil al unei Grecii dionisiace cu izbucniri pătimașe și sacrificii totale. Agatha, coborînd treptele cu flori de mirt în păr și părul prins cu o simplă panglică de aur, ducîndu-se să ia apă de la izvor, Agatha prăbușindu-se zdrobită lîngă cadavrul iubitului, au fost și la Hamburg, ca și în alte părți momente de neuitat. Numeroase sînt paginile scrise de critici pentru acest rol. La Viena, Budapesta, Praga, București, pretutindeni jocul ei a stîrnit entuziasmul. Cronicarii hamburghezi nu fac decît să se asocieze confraților lor de pînă atunci: „Domnișoara Bârsescu a asigurat spectacolului un succes plin de onoare", scrie Paul Mirsch în „Hamburger Nachrichten" din 16 ianuarie 1891.

Un alt mare rol al Agathei la Burgtheater fusese Rhodope din *Gyges și inelul său* de Hebbel. Personaj făurit din contraste, dragoste și ură, dăruire și răzbunare, însetată de absolut pînă la întîlnirea în moarte cu bărbatul ucis din ordinul ei, pătimașa regină orientală găsise în Agatha o admirabilă interpretă. „Domnișoara Bârsescu a pătruns pînă în adîncul sufletului Rhodopei și a reprezentat-o admirabil, măreț ... În regina ei era în realitate ceva supraomenesc, o strălucire din sferele înalte .... Domnișoara Bârsescu ne-a dovedit că poate juca minunat, cu multă originalitate, că poate să pătrundă și să înțeleagă imperiul poeților", exclamă entuziasmat Arnold Weise în cronica apărută în „Hamburger Fremden Blatt" din 28 noiembrie 1891. În aceeași zi, în „Hamburger Nachrichten", Paul Mirsch scrie: „Dacă drama ... a produs o profundă impresie, faptul se datorește, în afara calităților piesei, admirabilei interpretări a domnișoarei Bârsescu. Artista a dovedit alaltăieri din nou că scena noastră a cîștigat prin ea o admirabilă forță artistică, căreia îi trebuie spațiu pentru dezvoltarea deplină".

Cel mai important eveniment legat de prezența Agathei la Hamburg a fost montarea *Tragediei Omului* de Imre Madach, pentru prima dată în limba germană, pe scena acestui teatru. Actrița cunoștea piesa din timpul vizitelor și a turneelor făcute la Budapesta, din discuțiile cu Jokai Moor și alți oameni de cultură unguri. Admirația ei pentru marea operă precum și invitarea teatrului la Festivalul de Muzică și Teatru din vara anului 1892, au cîntărit greu în momentul opțiunii.

Punerea în scenă a lucrării lui Madach a mobilizat pentru o bună bucată de vreme toate energiile materiale și artistice ale teatrului. Numeroasele tablouri care leagă cerul și pămîntul și întreaga istorie a omenirii au pus probleme grele atît regizorului, energicul Robert Buchholz, cît și scenografului.

Agatha a trecut cu ușurință prin variatele ipostaze ale eroinei, rînd pe rînd duioasă, caldă, curajoasă, mîndră, umilă sau stăpînă. Un partener foarte bun l-a avut în Alecsander Otto-Adam. „Pentru amîndoi artiștii, cuvintele de laudă sînt astăzi prea puține", scrie Arnold Weise, impresionat de mulțimea detaliilor, de datele noi definitorii pentru epocile și situațiile în continuă schimbare.

Întoarcerea la Viena contribuie în bună măsură la întărirea dorinței Agathei de a reveni în capitala Austriei. Și cu toate că i-a plăcut Hamburgul, cu casele lui drepte din cărămidă roșie, cu canalele și danele pline de freamătul vaselor venite din cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, cu apele molcome ale Binnen Alster-ului și Aussen Alster, părăsește orașul în primăvara anului următor.

N-au putut-o reține în îndepărtatul port nici avantajele materiale și nici rolurile noi descoperite de regizori. La Viena era mai aproape de patrie, în sală putea avea adeseori spectatori români, mai ales studenți transilvăneni sau putea porni fără dificultate în turneu prin modestele orașe ale imperiului. Ultimul rol al Agathei Bârsescu la Hamburg a fost Porția din *Iuliu Caesar* de Shakespeare, jucat în seara zilei de 11 februarie 1893. Și cu toate că n-a stat aici decît doi ani, trecerea ei a rămas înscrisă cu litere mari în istoria scenică a orașului de pe malurile Elbei.

Agatha Bârsescu a adus pe scena Teatrului Municipal din Hamburg o undă de poezie romantică, aproape dispărută, a adus cultul marilor eroine, preotese ale sacrificiilor supreme, cultul conflictelor majore și al pasiunilor dezlănțuite. Mai mult decît atîta a adus în atenția publicului hamburghez și numele țării noastre. Timp de doi ani de zile, cronicarii i-au lăudat talentul și măestria menționînd de fiecare dată că originalitatea i se datorește meleagurilor de pe care a pornit, firii deschise, entuziaste, prietenești, apropiate a românului. Era fericită Agatha cînd citea cuvinte de laudă dar și mai fericită cînd ele i se adresau în calitatea ei de actriță română.

MODA

De multă vreme, părerile creatorilor de modă n-au întrunit o astfel de majoritate. Toți, sau aproape toți se simt datori să se enumere printre adepții eleganței izvorîtă din simplitate, ai finețiii izvorîte din discreția cu care sînt folosite tăieturile, garniturile, ai echilibrului bazat pe însoțirea fericită a liniei, a stilului modei 1971—1972 care se vor — și sînt — clasice, atît cît să nu poată fi acuzați de monotonie, inovatoare, atît cît să nu fie acuzați de originalitate... exagerată.

Din această însoțire, din această bogată paletă de atribute, profund apreciate, de public, moda și-a regăsit parcă principala ei menire de a înfrumuseța fără ostentație, de a fi practică fără a ceda din eleganță, de a fi simplă fără a neglija amănuntul deosebit și, de multe ori, îndrăzneț.

Silueta, linia, lungimea, accesoriile lansate de moda anului viitor: acestea sînt aspectele pe care încearcă să le elucideze modelele prezentate în paginile următoare, pe care vă propunem să le răsfoiți.

1. Rochie din stofă subțire, tăiată în talie. Fusta în pliuri late.
2. Rochie din stofă închisă asimetric pînă în talie. Cutele de sus se desfac de la șold în jos.
3. Rochie simplă cu o singură garnitură: cataramă mare metalică.

*

1. Rochie de după-amiază din material imprimat cu buline, avînd garnitură albă la gît şi manşete foarte late.

2. Din stofă în dungi, o rochie cu pliuri late şi guler mare, alb.

Rochie de seară lungă, cu şliţ lung într-o parte, avînd de jur împrejur pasmanterie din fir de aur.

Rochie din voal negru, tăiată mai sus de talie, în bie, avînd mîneci clopot.

*

1. 2. Două paltoane cu pelerină scurtă, căptușite din același material cu fusta.

3. Taior clasic cu fustă în pliuri și eșarfa lungă.

1, 2. Paltoane din stofă groasă, închise la două rînduri de nasturi. Lungimea se oprește după genunchi.
3. Din nou glugă la paltoane și pardesie.

Pentru copii:

1. *Sarafan cu tighele aparente.*
2. *Pantalon cu vestă scurtă.*
3. *Pardesiu cu platcă dublă și șapcă din catifea reiată.*

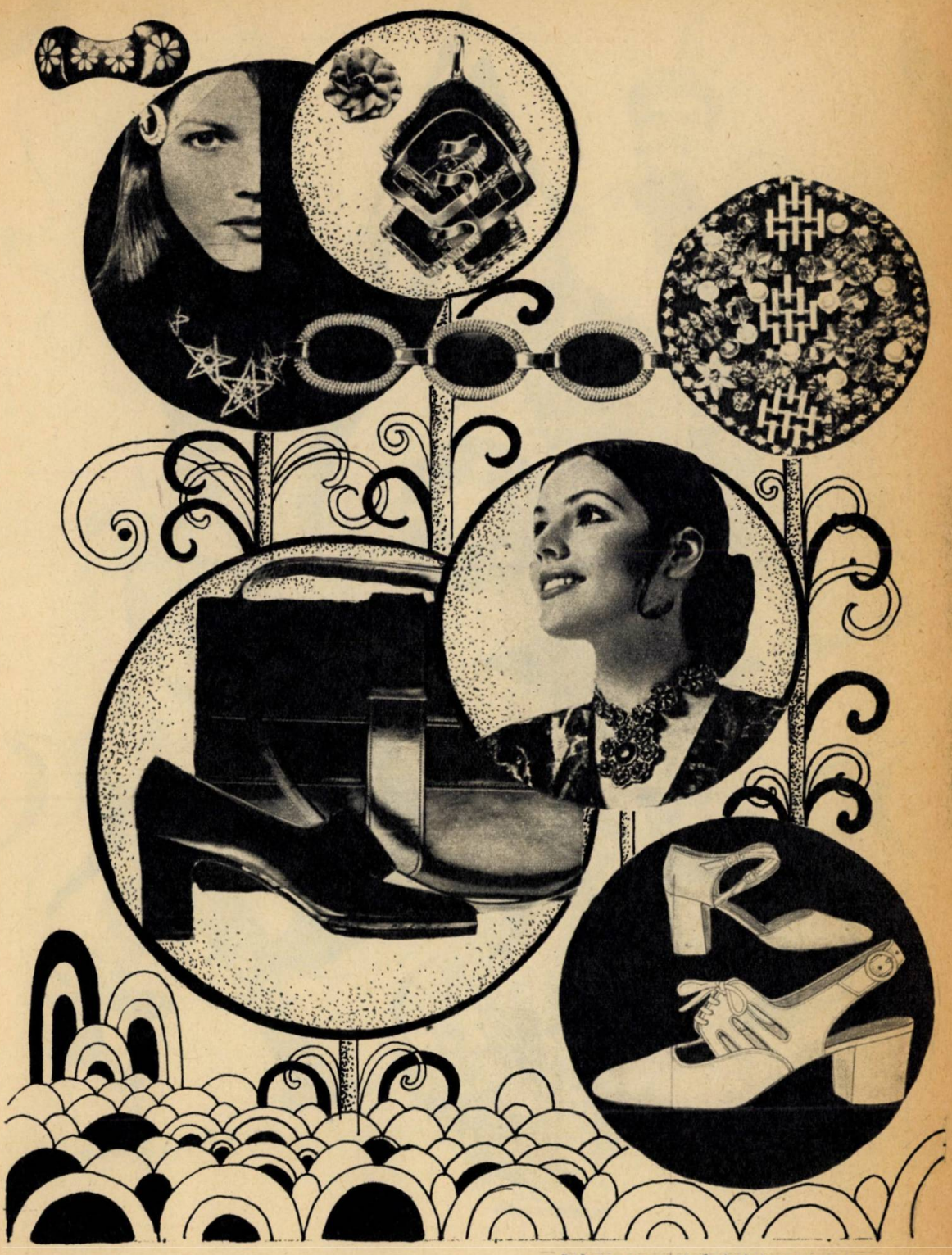

Diferite accesorii. Podoabele pentru o toaletă de seară sînt executate din strasuri, mărgele și metal.

Pentru bărbați:

1. *Haină lungă căptușită cu blană.*
2. *Haină de ploaie cambrată pe talie, cu buzunare mari aplicate și revere late.*
3. *Scurtă din tweed combinată cu piele. Se poartă cordon în talie.*

FOTOGRAFIILE CITITORILOR NOȘTRI

Ingrid vă urează la mulți ani. Foto: RUDOLF HAUSNER, București.

«S-o încerc?» Foto: IULIU MARTIN, Timișoara.

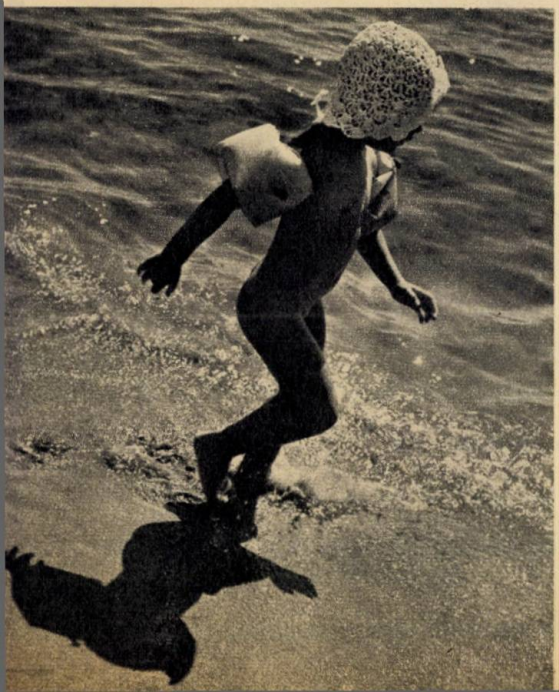

Precocitate. Foto: RADU POP, București.

Prietenie. Foto: COSTACHE TĂRĂBOANȚE, Fălticeni.

DIRECȚIA JUDEȚEANĂ DE INDUSTRIE LOCALĂ BRĂILA

CU SEDIUL ÎN STR. ÎMPĂRATUL TRAIAN NR. 7, TEL. 12168, 13256, 14601, 14668 REALIZEAZĂ PRIN UNITĂȚILE SALE DIN:

— Ramura metalurgică: rezervoare pînă la 50 000 l; construcții metalice pînă la 10 t; utilaje pentru drumuri.
— Ramura lemn — 12 sortimente de mobilă.
— Ramura alimentară — răcoritoare; pîine; diverse sorturi de biscuiți și napolitane.
— Ramura materiale de construcție — cărămizi.
— Ramura industriei ușoare — diferite confecții pentru copii.
— Ramura chimică — prelucrări de mase plastice.

Comenzile se pot adresa la:

— Întreprinderea de industrie locală nr. 1, Piața Hristo Botev, Brăila, tel. 1 26 97 — 1 38 92 — 1 21 26 — 1 29 90.
— Întreprinderea de industrie locală nr. 2 «Arta lemnului», str. Împăratul Traian nr. 32, Brăila, tel. 1 35 99 — 1 38 12 — 1 14 17.
— Întreprinderea de industrie locală nr. 3 Brăila, str. Obor nr. 16, tel. 1 16 22 — 1 30 08 — 1 16 57.
— Fabrica de biscuiți și napolitane, Bulevardul Cuza nr. 273, Brăila, tel. 1 19 04 — 1 30 94.
— Întreprinderea de morărit și decorticat Brăila, str. Vadul Rizeriei nr. 2, tel. 1 21 41 — 1 29 34 — 1 19 23 — 1 28 13.

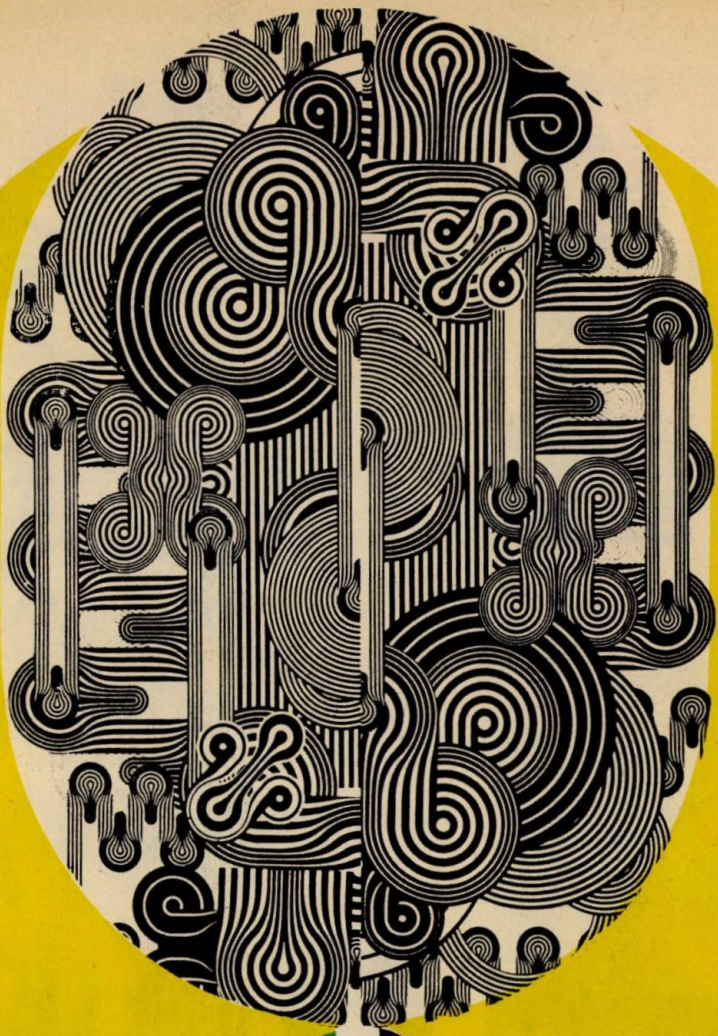

INDUSTRIA DE SÎRMĂ, CUIE ȘI LANȚURI GALAȚI

Bulevardul Coșbuc nr. 251 realizează:

- 30 de tipuri de cuie
- Un sortiment bogat de sîrmă trasă de otel cu rezistența sub 50 kg forță pe milimetrul pătrat
- Oțel tras în colaci, cu rezistența peste 50 kg forță pe mm^2 (materie primă pentru realizarea șuruburilor și piulițelor)
- Sîrmă zincată (pentru diverse împletituri de sîrmă)
- Lanțuri navale cu zale lungi sau scurte, cu și fără punte, și lanțuri industriale cu diametrul la zală între 20 și 37 mm.

FOTOGRAFIILE CITITORILOR NOȘTRI

«Gemeni ». Foto: Kuti Gavrilă, Cluj

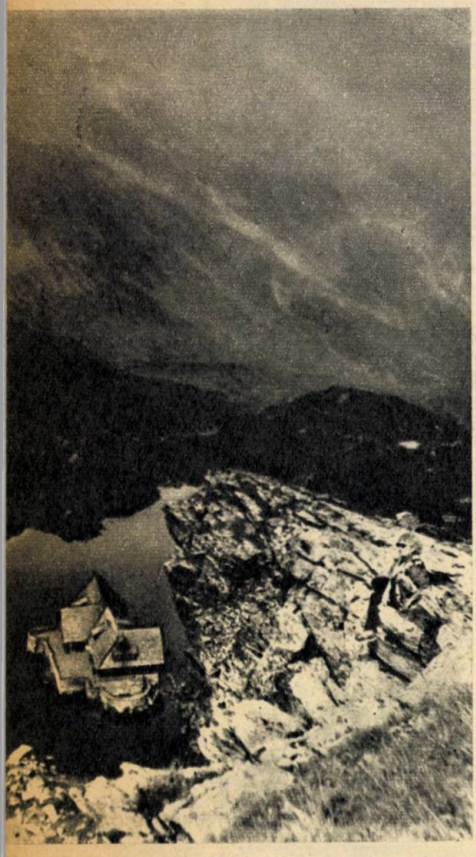

Cabana de pe lacul Bilea. Foto: MAGDALENA GHEȚEA, Tg. Mureș.

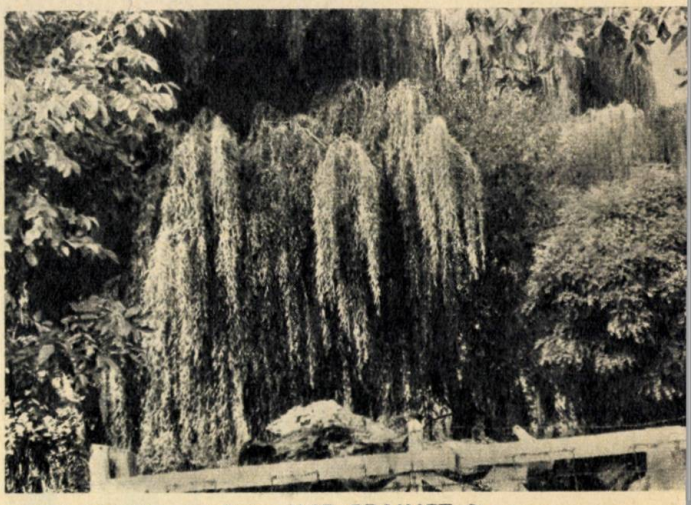

Salcie plîngătoare. Foto: ILIE CRAINEȚ, Suceava.

Sfătosul din Uricani. Foto: FLORIAN DEZIRO PARASCHIVESCU, Lupeni.

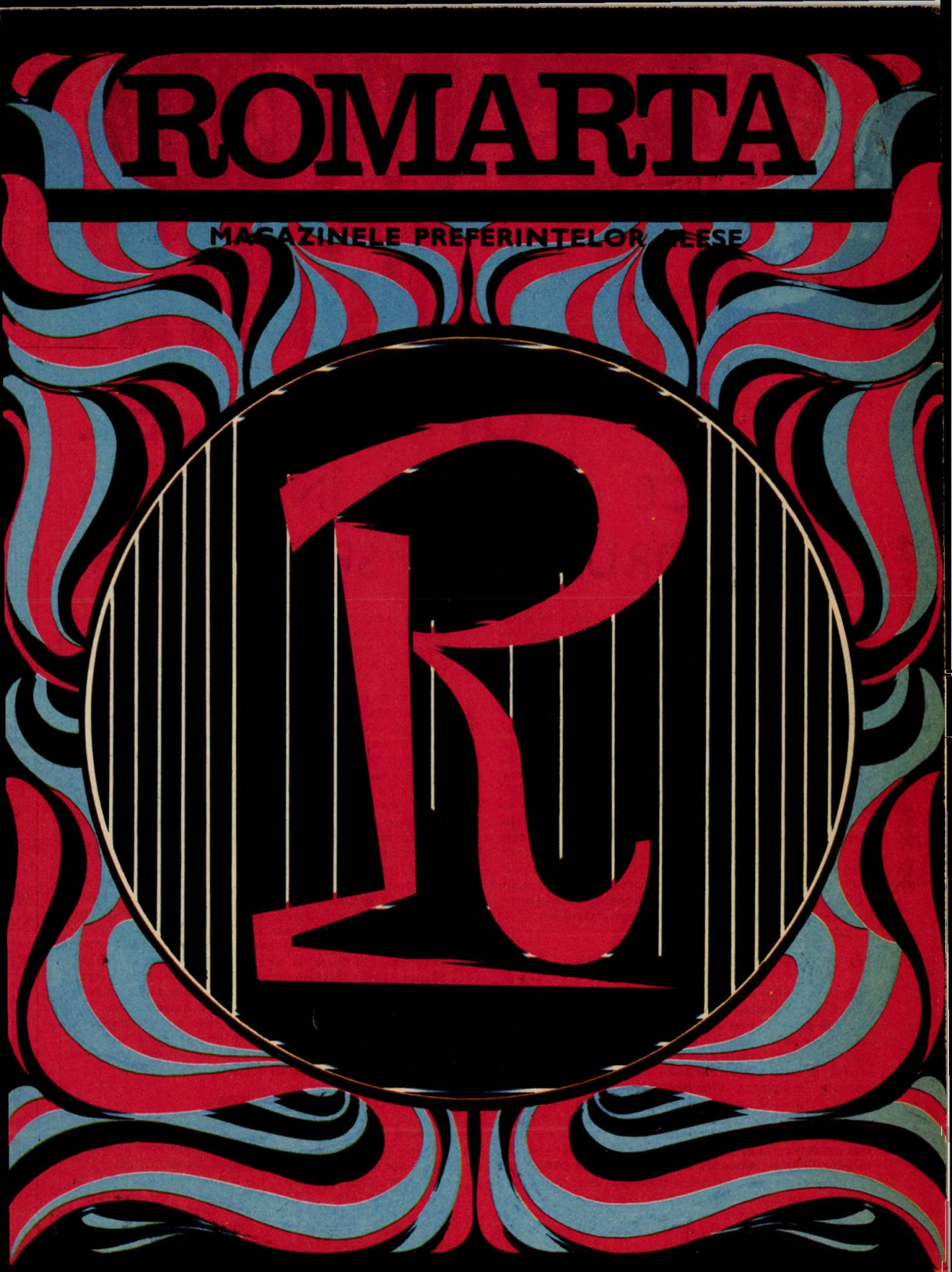

LUX	— Calea Victoriei nr. 50
EVA	— Bulevardul Magheru nr. 9
ADAM	— Piața Palatului
MAGAZINUL COPIILOR	— Calea Victoriei 50
ROMARTA	— Bulevardul Republicii 14 și Calea Victoriei 60–68

PRODUSE MODERNE — CALITATE SUPERIOARĂ — EXCLUSIVITĂȚI

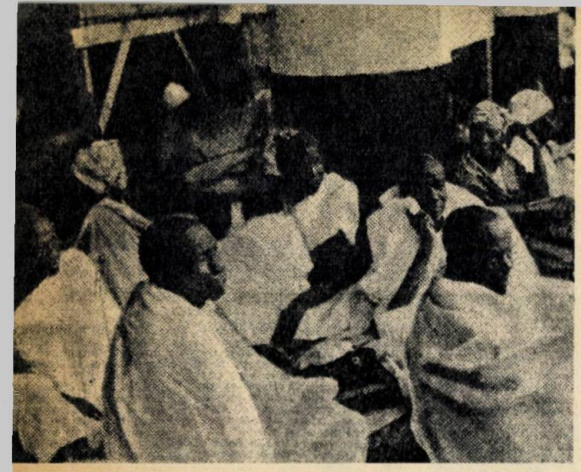

SCLAVIA

Un grup de africani pradă a negustorilor de sclavi

UN FLAGEL CE DĂINUIE ÎN EPOCA ZBORURILOR SPRE AȘTRI

Pe una din străzile Londrei, în apropierea gării Victoria, privirea trecătorului este atrasă de o placă de marmură pe care sînt înscrise următoarele cuvinte: Organizație de luptă împotriva sclaviei. Să fie uitată, oare, acolo, din secolele trecute? Este cu putință ca astăzi, cînd OMUL a pus piciorul pe Lună, cînd atomul este silit să-și dezvăluie tainele și să le pună în slujba umanității, să mai existe SCLAVIE? Pare de necrezut. Și totuși... «Astăzi există în lume, sub diferite forme de manifestare — toate circumscriind conceptul «omul — proprietar al omului» — aproximativ zece milioane de ființe umane în stare de sclavie», afirmă Patrick Montgommery, reprezentantul organizației engleze amintite, care funcționează ca organism neguvernamental, avînd un statut consultativ în cadrul Organizației Națiunilor Unite.

«O STARE ÎMPOTRIVA NATURII»

Enciclopediile definesc sclavul ca o persoană lipsită complet de mijloace de producție și de orice drepturi, aflată în proprietatea deplină a unui stăpîn. Orînduirea socială ce a consfințit, pentru prima dată, această stare — cea sclavagistă — a luat locul comunei primitive la confluența mileniilor IV și III înaintea erei noastre, în Egipt, și Mesopotamia, la începutul mileniului II î.e.n. în India și China, în secolul opt î.e.n. în Grecia, iar cu trei sute de ani mai tîrziu în peninsula italică. Deși «sursele» sclaviei erau mai multe — printre acestea: războiul, care aducea prizonieri, ostilitatea religioasă, nașterea în această stare a părinților, condamnarea judiciară sau obținerea unui profit lucrativ —, originile sale trebuie căutate în situația economică din acele timpuri, în acea stratificare a populației determinată de cauze complexe, istoric determinate.

Întreaga «reglementare» a sclaviei din antichitate, «prelucrată» în așa fel încît să servească cît mai bine noile interese ale celor avuți, a fost perpetuată în Evul Mediu, cu precădere în Orientul Mijlociu, unde fiecare așezare mai însemnată își avea propria piață de sclavi și negustori specializați. Dar Africa Orientală a constituit multă vreme «izvorul nesecat» al traficului cu «fildeș negru», cum erau numiți sclavii de pe acest continent.

Dacă se poate spune că, în secolul 16, sclavia, în formele clasice, a dispărut din Europa, descoperirea Americii duce la renașterea comerțului cu sclavi. După unele date, pe «noul continent» au fost debarcați mai mult de trei milioane de africani. În 1685, un așanumit «cod negru» preciza condițiile civile ale sclavului adus în America, condiții care distrugeau orice urmă a personalității lui. El era definit ca un lucru mobil ce poate fi cumpărat, vîndut, schimbat; ce nu are dreptul să se apere sau să fie martor în justiție.

Sfîrșitul secolului 18 consemnează o puternică reacție în favoarea abolirii sclaviei. Era, de altfel, o cerință obiectivă, determinată de necesitatea schimbării relațiilor de producție. Voltaire, Marivaux, Adam Smith și alții atacă principiile sclaviei, considerînd-o, așa cum spunea Montesquieu, «o stare împotriva naturii». Căpătînd un pronunțat caracter politic, lupta împotriva sclaviei duce la abolirea ei în Anglia (1833), Franța (1848), Statele Unite (1860). Dar, desființarea formală a instituției nu însemna și dispariția sclaviei din istoria omenirii. Căci relațiile existente cu mii de ani în urmă, de stăpînire a unui om de către alt semen al său, persistă, încă, în unele regiuni ale globului, acolo unde măsura persoanei umane este dată de răspunsul la întrebarea «cît stăpînește?».

«CENTURA SCLAVAGISTĂ»

După datele de care dispun organismele internaționale specializate, sclavia subzistă, sub forma directă de proprietate a unui om asupra altuia, în cel puțin 11 state, chiar dacă aici au fost promulgate legi ce desființează acest anacronism al secolului zborurilor spre aștri. Dar, tot sclavie este considerată și practicarea apartheidului, mariajului forțat, exploatarea copiilor sau prestarea unor munci istovitoare pentru achitarea unor datorii ce nu se lichidează niciodată. Aceste variante de aservire sînt practicate, potrivit unor statistici date publicității, în circa 30 de țări din Africa, Asia și America de Sud. «Există, afirma Mont-

gommery, o adevărată «centură sclavagistă» a lumii ce trece prin unele țări din Asia, Africa albă și neagră, Amazonia și platourile andine».

De altfel, evaluări aproximative așează cifra celor «cărora li se fură din atributele umane» în jurul a 10 milioane...

Sclavajul «modern» se manifestă, în principal, sub două forme. Profitînd de situația disperată a oamenilor din regiunile globului unde acționează în voie foametea și șomajul, afaceriști fără scrupule, nestingheriți practic în vreun fel de autorități, se ocupă cu «recrutarea mîinii de lucru», în fapt cumpărarea la un preț derizoriu și vînzarea în schimbul unor substanțiale beneficii, a «mărfii umane», silită apoi să muncească în condiții care, adeseori, duc la sfîrșitul fatal. În afara acestei burse forțate a mîinii de lucru, există comerțul cu «carne vie», în care acționează vaste rețele de traficanți.

PAȘAPORT PENTRU... SCLAVIE

Pe o șosea ce străbate continentul african, un ziarist «intercepta», cu aproape doi ani în urmă, o caravană de autobuze transportînd 300 de tineri negri. Toți posedau pașapoarte de pelerini, beneficiind de «dărnicia» conducătorului grupului, care împărțea, la fiecare popas, hrană gratuită. De ce atîta generozitate? s-a întrebat ziaristul, căruia lucrurile nu i se păreau prea clare. Răspunsul avea să-l afle mai tîrziu, cînd toți acești «călători» au fost... înghesuiți în magaziile unui locuitor al orașului Djeddah. Faima de cel mai mare negustător de sclavi de care se «bucura» acesta, l-a edificat pe publicist asupra punctului final al călătoriei.

Asemenea traficului de acum trei secole, majoritatea sclavilor provin, și în zilele noastre, din unele țări africane. Ceea ce pare că s-a schimbat este procedeul de capturare. De obicei, negustătorul modern (sau agenții lui) își face apariția în cîte un sat, unde, oferă locuri de muncă — fictive, bineînțeles. Apoi sînt transportați și debarcați pe cîte o plajă pustie, după care urmează plasarea pe piață. Un control efectuat cu cîțiva ani în urmă de guvernul sudanez a permis să se constate că din cei 23 000 de oameni plecați în acest fel au făcut cale întoarsă numai 11 000. Pentru ceilalți, pașaportul pe care l-au primit a însemnat, în fapt, actul de «debarcare» în sclavie. Este greu de stabilit statistici, dar, așa cum declarau, în anul 1966, reprezentantele a 55 de organizații feminine, întrunite în capitala Iranului, sclavia, departe de a fi pe cale de dispariție, înregistrează, se pare, o anumită creștere.

Cu un deceniu în urmă, în Mali a izbucnit un scandal de proporții. Șeicul unui trib local a convins un mare număr de oameni să-l urmeze într-o călătorie, promițînd că toate cheltuielile le va suporta el. Ajuns în orașul Djeddah, vinde, pur și simplu, întregul «lot», suma obținută permițîndu-i intrarea în lumea afacerilor. Totul s-a aflat abia după un an, cînd unul dintre cei deveniți sclavi, datorită «mărinimiei» șeicului, a reușit să transmită un mesaj, informînd despre situația disperată în care se afla el și ceilalți membri ai grupului.

11 DOLARI BUCATA...

Cînd a împlinit 18 ani, Milton Costa, din satul Pombal, o așezare mică din statul brazilian Paraibo, s-a gîndit să vină în ajutorul părinților săi, plecînd să lucreze în regiunile din sud, unde, așa cum auzise, se putea găsi de lucru mai ușor. Sosirea «întîmplătoare» în micul sat a unui camion venea să ușureze concretizarea planurilor ce și le făcuse Milton, mai ales că șoferul i-a promis lui și cîtorva consăteni, că transportul este gratuit. După trei zile și trei nopți, au ajuns... la țința urmărită de șofer. Fără să fie întrebați, au fost puși să muncească de dimineață pînă seara, fără să li se plătească, sub pretext că, astfel, își achită drumul. Situația a durat cîteva luni, pînă cînd au reușit să evadeze. Povestea lui Milton Costa și a prietenilor săi nu constituie o excepție; ea este tipică pentru mii și mii de cazuri similare care dovedesc că, sub forme camuflate, sclavia mai persistă în regiuni întinse ale Braziliei, deși, oficial, a fost desființată încă din 1888.

Cu cîteva luni în urmă, poliția federală braziliană a reușit să elibereze 210 țărani ce urmau să fie vînduți la prețul de «11 dolari bucata» unor mari proprietari de pămînturi din statul Minas Gerais. De altfel, numeroasele denunțuri publice împotriva traficului de sclavi, înregistrate în acest stat, au dus la descoperirea unor adevărate tîrguri de sclavi, «marfa» fiind adusă din regiunile nordice, unde există un nivel foarte ridicat al șomajului. După cum declara șeful poliției braziliene, de pe urma situației critice existente în nordul țării, «profită o serie de indivizi fără scrupule, promițînd celor afectați servicii bune în alte regiuni. În realitate, ei îi vînd unor proprietari de terenuri care-i supun unor condiții inumane ce duc la pierderea oricărei libertăți». Au fost luate unele măsuri de combatere, dar ele se dovedesc insuficiente. Camioane cu «marfă» din nord-est continuă să sosească aproape în fiecare zi.

*

Problema sclaviei s-a aflat în atenția comunității mondiale încă de la constituirea Ligii Națiunilor care, în 1926, a adoptat «Convenția pentru eliminarea practicării sclaviei». După scurgerea a trei decenii, o convenție similară a fost adoptată de Consiliul Economic și Social al O.N.U., la acest document aderînd pînă acum 80 de țări. Cu toate acestea, în unele regiuni ale lumii practicarea sclaviei și a comerțului cu sclavi persistă, constituind o sfidare a libertăților elementare ale omului.

Ultimii ani au consemnat numeroase cereri în favoarea unor acțiuni concertate pentru a se pune capăt stării de lucruri existente. Ele se integrează în ansamblul revendicărilor cu vădit caracter social-umanitar semnalate din partea unor organisme politice, foruri științifice, organizații naționale sau internaționale cu largă reprezentare. Este relevant, în acest sens, că, recent, în cadrul Comisiei O.N.U. pentru drepturile omului, a fost aprobat în unanimitate un proiect de rezoluție care cheamă toate statele să adopte măsuri pentru lichidarea definitivă a robiei și comerțului cu sclavi, în toate formele lor de manifestare.

ION STOICA

în locurile cele mai pitoreşti
ale ţării,

hanurile · cabanele · campingurile

cooperaţiei de consum

• oferă condiţii excelente de confort pentru o VACANŢĂ PLACUTĂ

reţineţi emblema

o garanţie a ospitalităţii !

COOP

RECOOP

DACĂ SÎNTEȚI BRĂILEAN...
DACĂ SÎNTEȚI ÎN TRECERE PRIN BRĂILA

trusturile și întreprinderile de alimentație publică locale; întreprinderile de cofetării și răcoritoare; organizațiile comerciale locale cu profil alimentar, de textile-încălțăminte și metalo-chimice,
VĂ INVITĂ SĂ LE VIZITAȚI UNITĂȚILE COMERCIALE.
Găsiți produse de cea mai bună calitate într-un sortiment bogat.

CONSILIUL POPULAR JUDEȚEAN, DIRECȚIA COMERCIALĂ BRĂILA, PIAȚA V.I. LENIN Nr. 6

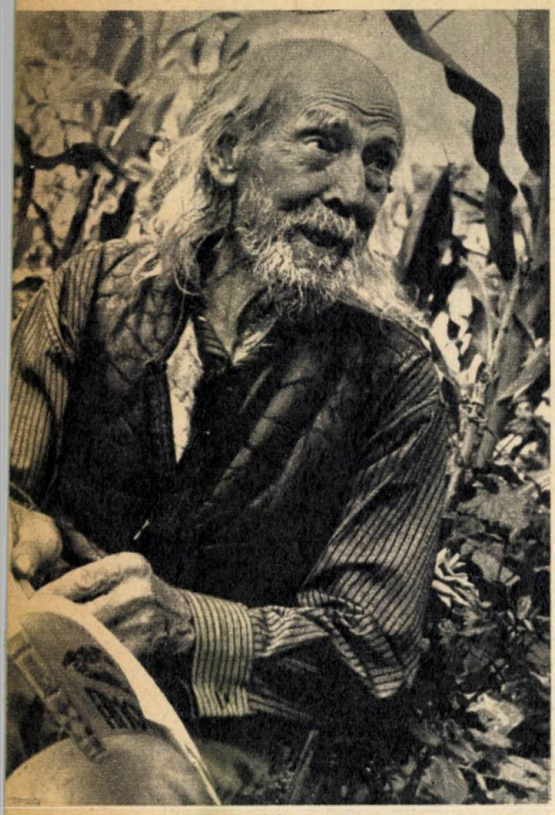

Tata Oance din Bocșa Montană la peste 91 de ani. Foto: Leonid BUZOIANU, București.

Pîine. Foto: ing. NICOLAE SOTIR, Constanța.

Trepte. Foto: IULIU POP, Baia Mare.

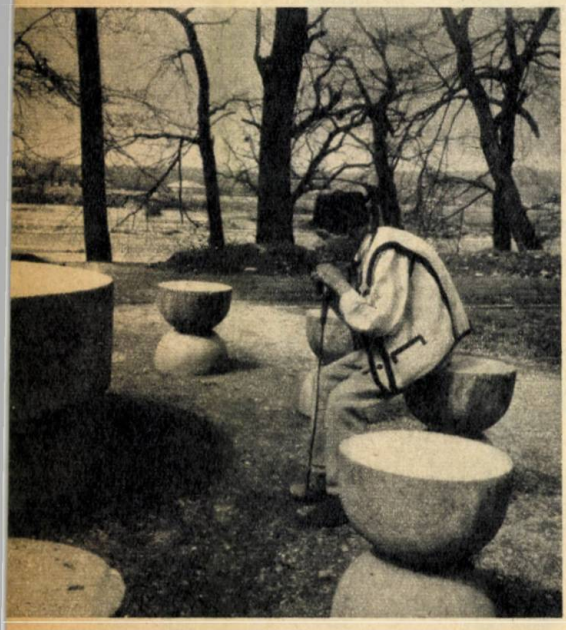

Masa tăcerii. Foto: VALERIA CHESARU, Ploiești.

FOTOGRAFIILE CITITORILOR NOȘTRI

Înainte de furtună. Foto: GAVRILĂ KUTI, Cluj.

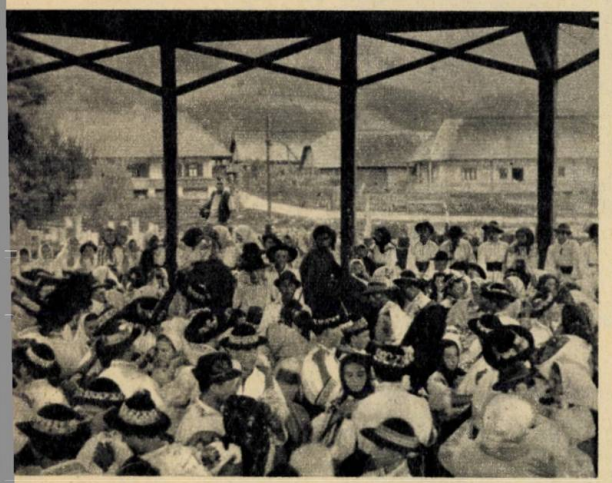

Horă din Șingiorz — Năsăud. Foto: STELIAN ARICEȘTEANU, București

Miri din Oaș. Foto: MARCEL COCA, Baia Mare.

Mozaic. Foto: FLORIN BĂDULESCU, București.

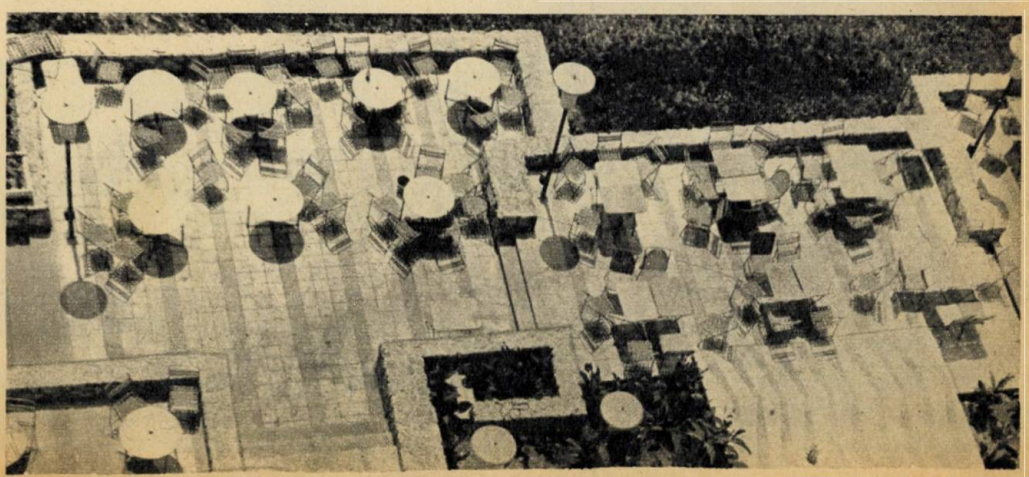

NU ESTE NECESAR SĂ MERGEȚI LA MAGAZIN. COMANDAȚI ȘI VĂ TRIMITEM ACASĂ. PLATA SE FACE LA PRIMIREA COLETULUI. LA CERERE VĂ TRIMITEM GRATUIT LISTA MĂRFURILOR CE SE POT EXPEDIA LA DOMICILIU.

Adresa noastră:
COMERȚUL PRIN COLETĂRIE AL COOPERAȚIEI DE CONSUM,
București, str. Sergent Nuțu Ion nr. 8—12, sect. 6

Nocturnă timișoreană. Foto: Otto BEHANETZ, Timișoara.

FOTOGRAFIILE CITITORILOR NOȘTRI

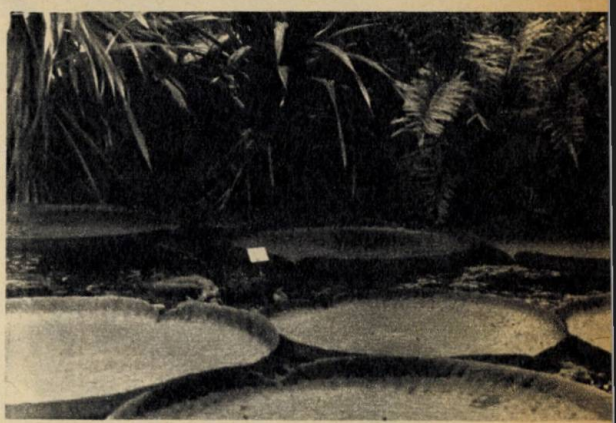

Lotuși la Grădina Botanică din Cluj. Foto: LIANA MAIDANEK, Turnu Severin.

Liră. Foto: HERMAN KRAUSS, Harghita.

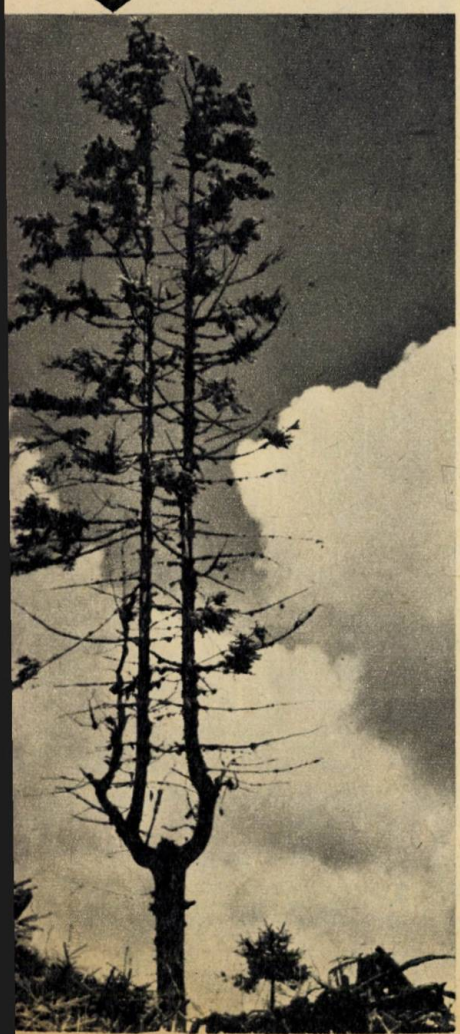

Pelicani. Foto: ȘTEFAN BALABAN, Galați.

Valea Bilei din masivul Făgăraș. Foto: OSCAR IONESCU, Sibiu.

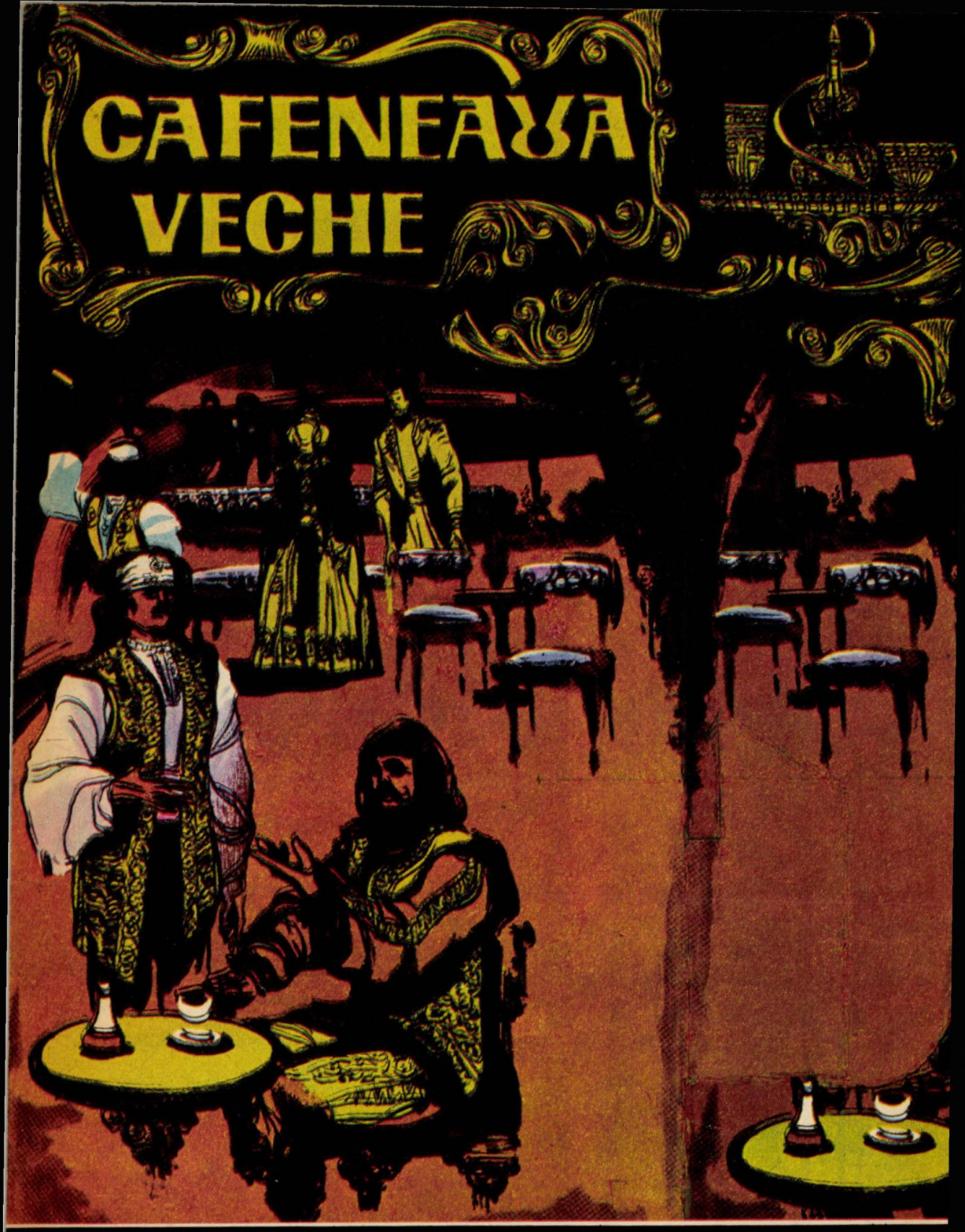

Pe lîngă sala de jocuri cu biliard, remy, șah, table, domino, la CAFENEAUA VECHE veți fi întîmpinați și de alte surprize plăcute: CAFEA LA NISIP, CAFEA CAPUCINO, MAZAGRAN, CIOCOLATINA, ȘERBET ȘI DULCEAȚĂ, LICHIORURI FINE. CAFENEAUA VECHE
Str. Covaci nr. 16

LA CE VÎRSTĂ ÎMBĂTRÎNIM?

de vorbă cu prof.
ANA ASLAN

Institutul de geriatrie din București. Intru în laboratoare, în cabinete, mă așez în sala de așteptare și ascult fără să vreau cele cîteva limbi — franceză, engleză, germană, italiană — în care se înțeleg pacienții veniți din afîtea țări ale pămîntului, stau de vorbă cu directorul adjunct al institutului, doctorul Cornel David, originar din Orăștie, înțelept și instruit, care îmi deslușește înțelesul cronologic și biologic al vîrstei, vizitez căminul de bătrîni din cadrul institutului și aflu că profesoara Ana Aslan urmează să plece a doua zi dimineață pentru două săptămîni din țară. Mai aflu că în dimineața aceea a avut de primit vizita ministrului belgian al Sănătății, de întocmit răspuns la o scrisoare de mulțumire primită de la poetul Miguel Asturias, de pus în ordine comunicările pe care urma să le țină acolo și să lase în ordine treburile de tot felul ale acestui institut în care se tratează pacienți din țară și străinătate și în care se face o susținută și rodnică cercetare științifică.

Îi mulțumesc că între toate aceste treburi și plecarea avionului a avut răbdarea să-mi acorde cu calm aceste momente.

O întreb mai întîi pe distinsa profesoară care este, după opinia domniei-sale, vîrsta la care este indicat să se înceapă tratamentul cu Gerovital.

— **De la 40 de ani** — îmi răspunde. **Nu vă mirați. Nu e prea devreme. Profesorul meu C.I. Parhon susținea teoria că îmbătrînirea începe încă din perioada embrionară. Nu s-a făcut totuși lumină destulă în gerontologie pentru a stabili cu precizie cînd începe la om procesul de îmbătrînire. Dar e știut că, după 40 de ani, potențialul nervos și fizic începe să scadă. Gerovitalul este un medicament care mărește capacitatea intelectuală și fizică. Este, mai ales, și lucrul acesta aș vrea să-l subliniez, un serios echilibrant pentru cît îl solicită pe om viața modernă. Am spus că îl recomand după 40 de ani, dar sînt cazuri de scădere a potențialului nervos și fizic și înainte de această vîrstă. Pentru aceste cazuri, pe care în optimismul meu le doresc foarte rare, recomand stimulatorul pe care îl constituie, în doze prescrise de medicul specialist, Gerovitalul H 3.**

O ascult pe profesoară fără să o întrerup, apoi o întreb despre rezultatele în general obținute prin acest tratament în cei 22 de ani de cînd se aplică Gerovitalul și despre rezultatele excepționale.

— **Renunțați la veșnicul exemplu care se dă de 20 de ani încoace cu bărbatul care la 40 de ani arăta ca la 60 iar după tratament a arătat ca un bărbat de 40. Sigur, e impresionant, e vizibilă transformarea, dar sînt și alte cazuri, atîtea alte cazuri. Iată, vă recomand să-i vedeți pe Toma Niculae și pe Aurora Ionescu.**

Cobor în căminul de bătrîni — 140 de femei și bărbați, unii dintre ei mame și tați, unchi, mătuși și bunici —, care trăiesc aici într-o ambianță cu timpul devenită familiară, sub o atentă îngrijire, sub directa supraveghere medicală a profesoarei Ana Aslan.

Mă conduce în camerele lor doctorița Valea König, în camerele cu marile și micile lor universuri. Observ cu atenție acțiunile gerovitalului și mă opresc mai cu seamă la cazurile indicate: Toma Niculae, în vîrstă de 90 de ani, venit aici cu 15 ani în urmă cu sechele de hemiplegie dreaptă. Recuperat complet în urma unui tratament cu Gerovital H. 3, și-a reluat aici activitatea de croitor. Îmi arată cu bucurie un costum pe care și l-a lucrat manual.

O cunosc pe Aurora Ionescu, îmi cer scuze că o deranjez (e ora de siestă) și văzînd-o, îmi aduc cu mirare aminte însemnarea din fișa medicală: „Venită aici în 1946, cu astm bronșic, depresiune psihică, poliartroză. Tratament continuu cu Gerovital. În cursul tratamentului se ameliorează treptat starea sănătății, pacienta își manifestă dorința să lucreze." A început prin a avea în grijă biblioteca din cămin, iar azi predă lecții de limbi străine, deplasîndu-se acasă la elevi sau primindu-i pe aceștia în camera ei de aici.

Doctorița König îmi atrage atenția asupra tenului Aurorei Ionescu, foarte bun pentru vîrsta de 80 de ani, și asupra părului, regenerat și repigmentat.

Mă întorc cu aceste impresii în cabinet și omul de știință, profesoara doctor Ana Aslan, rămîne în fața expresiei mele de firesc optimism, sobră, măsurată:

— **Gerovitalul este un medicament de regenerare, de revigorizare, de prevențiune a îmbătrînirii și a bolilor cronice. El ameliorează funcțiile organismului — atît forța musculară cît și posibilitățile cerebrale, regenerează pielea, părul, adeseori îl repigmentează, cum singură ați văzut în cazul Aurorei Ionescu. Notați apoi că bătrînii pe care i-ați văzut aici tratați cu Gerovital nu trăiesc în trecut — așa cum se întîmplă cu marea majoritate a bătrînilor care trăiesc doar cu amintirile — nu sînt niște invalizi. În concluzie, tratamentul cu Gerovital se adresează**

Toma Niculae

Aurora Ionescu

procesului de îmbătrînire pe care îl frînează și influențează în același timp bolile cronice care survin odată cu bătrînețea. Este, mai simplu spus, un regenerator al celulelor care pot regenera. Este știut că ritmul de regenerare scade odată cu vîrsta. Tratamentul cu Gerovital face ca multe din funcțiunile organismului să regenereze, așa cum de pildă, ca să dau două exemple, forța musculară și capacitatea intelectuală.

Respect aceste precizări care dovedesc încă o dată probitatea omului de știință, seriozitatea și o admir pe femeia din fața mea al cărei nume circulă în lume nu dintr-o exagerare, nu dintr-o reclamă făcută și facilă, ci ca efect binemeritat al muncii închinată mai bine de o jumătate de secol ideii și dorinței născută încă dintr-o lume a basmului, de amînare — dacă se poate spune așa — a bătrîneții.

— Știu că timpul vă presează, dar nu aș vrea să plec înainte de a-mi fi vorbit despre noul medicament „Aslavital".

— Am să vă spun despre el doar esențialul. Noul medicament nu concurează Gerovitalul, îl completează. Acesta este lucrul esențial de știut despre Aslavital în raportul lui cu Gerovitalul.

— Vă întreb, în încheiere, stimată tovarășa profesoară, ce rol considerați că este rezervat acestui medicament?

— Este un fapt de educație socială, dacă vreți, înțelegerea exactă a rolului în viața noastră a acestui medicament. Și n-aș vrea să uitați nici o clipă că Gerovitalul este originar dintr-o țară în care durata medie de viață a crescut la 69 de ani față de 1938, cînd era de numai 42, fapt care se datorează atît progreselor realizate în medicină pe plan mondial (mă gîndesc în deosebi la vaccinări, antibiotice) cît și, cum vedeți și dumneavoastră, rapidului progres social-economic realizat de țara noastră. Observați această creștere a duratei medii de viață pretutindeni notați și că în țara noastră se cheltuiește imens pentru menținerea vitalității, a robusteții omului, a randamentului lui în muncă. Este suficient să vă amintesc centrele de geriatrie care funcționează pe lîngă serviciile medicale ale uzinelor, fabricilor, colectivităților agrare.

Îi mărturisesc profesoarei că aflasem despre aceste centre de geriatrie și de la doctorul Cornel David care îmi vorbise despre tratamentul cu Gerovital în profilaxia bătrîneții și de la care aflasem, de asemenea, că la pacienții tratați cu Gerovital H.3 a crescut randamentul în muncă, atît fizic cît și intelectual, și rezistența la boală.

Mă retrag din cabinetul profesoarei cu bucuria de a o fi cunoscut de aproape — și unde putea să fie mai aproape decît în acest cabinet de lucru în care profesoara vine în fiecare dimineață încă din 1921, de cînd a luat ființă Institutul de geriatrie din București.

DONA ROȘU

FOTOGRAFIILE CITITORILOR NOȘTRI

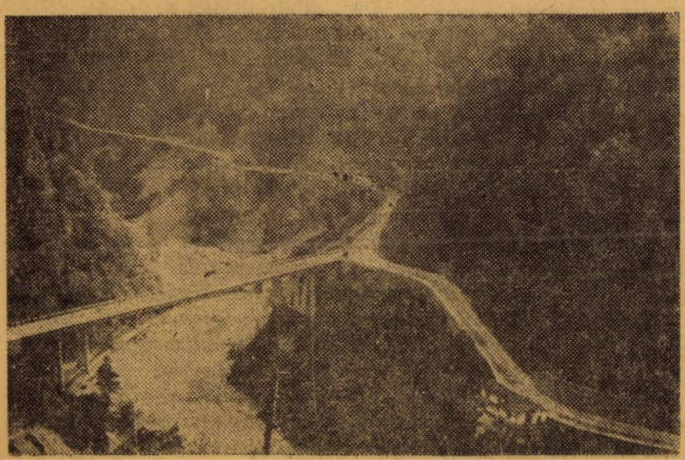

Răspîntie

Foto: C. TEODORESCU
Rîmnicu—Vîlcea

ÎNCOTRO NE POARTĂ FIZICIENII?

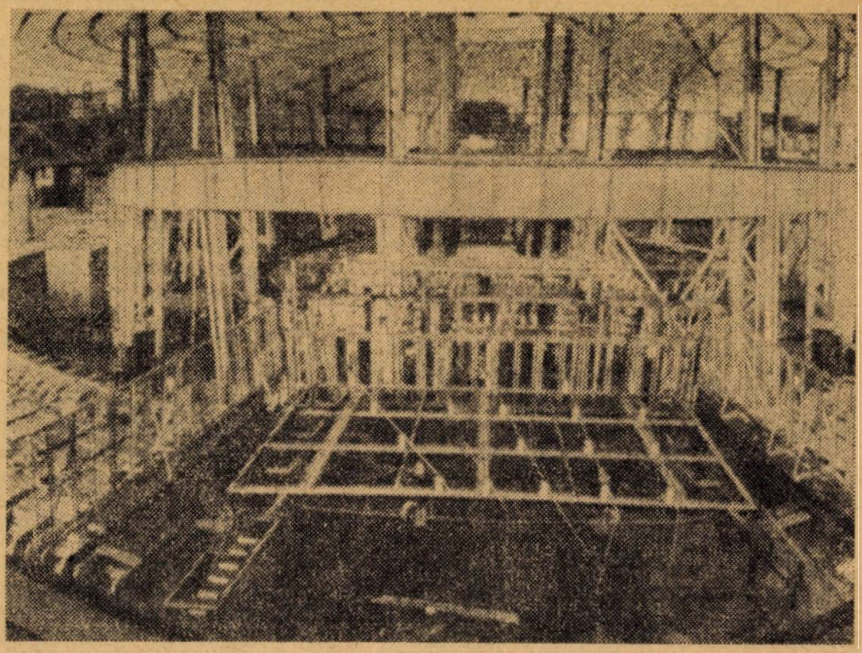

— De vorbă cu acad. N. N. Bogoliubov —

Nicolai Nicolaevici Bogoliubov este un savant cu reputație mondială în universul matematicienilor și fizicienilor. În literatura științifică, N.N. Bogoliubov înseamnă un cuvînt de autoritate. Este expresia unor soluții riguroase într-o serie de teorii ale fizicii moderne, teoria cuantică a cîmpurilor, a oscilațiilor neliniare, a supraconductivității și suprafluidității... Înseamnă numele unor metode moderne de cercetare și căutare a adevărului în știință.

Unul dintre cele mai puternice centre nucleare europene — Institutul Unificat de Cercetări Nucleare — Dubna — este un adevărat for internațional, metodologic și de cercetare. Conducătorul lui este acad. N.N. Bogoliubov. Dînsul este profesor la Universitatea din Moscova, șeful catedrei de fizică teoretică și, la Institutul de matematică „V. A. Stelkov", șeful secției de fizică teoretică. Este membru al cîtorva academii de științe din țările socialiste și membru al Academiei de științe și arte din Boston (S.U.A.). Universitatea indiană din Allahabad și Universitatea Humboldt i-au acordat titlul de doctor în științe. La 19 iunie 1971, Universitatea din București i-a decernat titlul de „Doctor honoris causa".

Pentru acest savant, care împlinește peste două luni 62 de ani, peste trei ani, 50 de ani de activitate științifică, secolul vitezei înseamnă rigoarea și permanența gîndirii, eliminarea a tot ce este redundant în exprimare, tot ce este superflu în acțiune. Este cunoscut că „dă întotdeauna răspunsuri scurte", este de o extremă politețe și „de o extremă căldură", adaugă colaboratorii săi apropiați.

După o scurtă ezitare, acad. N.N. Bogoliubov este de acord să răspundă întrebărilor noastre. „Cu o condiție — *ne spune* — să nu-mi puneți întrebări prea grele". *Rîde.* „*Atunci, am o propunere. Să vorbim pe drum. Cîștigăm timp*". *Ne aflăm la etajul doi al Facultății de fizică din București. Se cheamă liftul.* „De ce? Putem coborî pe jos". *Înainte să vină replica și liftul, distinsul nostru interlocutor pornește pe scări.* „Ce vă interesează?" *mă întreabă din mers.*

— *Progresul cunoașterii științifice, răspund. Se consideră a fi și cred că este cel mai rodnic mod de studiere a progresului cunoașterii în general, în sensul cel mai larg. Or, tocmai matematica și fizica se află astăzi în posturile cele mai înain-*

tate. Și poate aci este explicația sau cauza pentru care bănuiesc că aceste științe dețin cheia principală a cunoașterii.

— Da, da. Și aș vrea să remarc, în primul rînd, rolul din ce în ce mai mare pe care îl are matematica în toate deomeniile vieții sociale. Ea a pătruns de mult și s-a integrat organic în fizică și tehnică iar acum pătrunde cu succes în economie, în biologie... în toate științele, inclusiv în lingvistică. Și trebuie să recunosc, de asemenea, rolul mereu crescînd al fizicii. Începînd chiar cu construcțiile lor cele mai abstracte, matematica și fizica își fac intrarea tot mai puternică, devin tot mai utile în știință, — în toate domeniile acesteia, dar și în sectoarele tehnicii.

— Avînd o asemenea importanță și influență asupra progresului întregii societăți, curiozitatea noastră este pe deplin justificată: încotro ne poartă fizicienii? Ce ne promit?

— În general, fizicienii promit multe. Vreau să spun prin aceasta că au „în plan" foarte multe lucruri pe care le pot oferi omenirii în viitor, pentru progresul societății. Dar multe sînt încă idei în fașe. Or, pentru ca ideile îndrăznețe ale fizicii moderne să fie transformate în realizări tehnice, concrete, se cere un imens efort, multă muncă. Ceea ce vă pot spune acum, este că influența pe care o va exercita fizica în viitor va fi din ce în ce mai mare.

— Cum se desfășoară colaborarea între fizicienii români și ceilalți fizicieni de la Dubna? V-am ruga să ne răspundeți în calitatea dvs de director al I.U.C.N.-Dubna.

— ...la conducerea căruia — *subliniază domnia sa* — au fost aleși fizicieni români a căror valoare științifică este recunoscută. La înjghebarea Dubnei a contribuit acad. Horia Hulubei, cu care am colaborat timp îndelungat. Cu acad. Șerban Țițeica, fost director adjunct al Dubnei, de asemenea. Director adjunct al Institutului este în prezent, așa cum știți, prof. Alexandru Mihul. Iar colaborarea fizicienilor sovietici și români din I.U.C.N. s-a întărit și s-a amplificat în ultima vreme, datorită efortului și inițiativelor prof. Ioan Ursu, președintele Comitetului de Stat pentru Energie Nucleară din Republica Socialistă România. Dînsul a venit deseori la Dubna, la Consiliile acestui institut, și, atît ca om de știință, cu o reputată activitate cît și ca reprezentant al României, a făcut propuneri esențiale care au determinat conturarea unor secțiuni importante în planul tematic al Institutului, astfel că azi avem aproape 30 de teme de colaborare pe care le realizăm în comun. Importanța și profunzimea unor asemenea idei întăresc dorința comună de a perfecționa în continuare și de a întări legăturile științifice dintre Institutele de cercetare din România și Dubna.

— În ultima vreme, cînd fizicienii îmi vorbesc despre activitatea lor, cei mai mulți, în încercarea de a pătrunde tot mai departe în intimitatea materiei, pentru a înțelege, folosesc metodele matematicii moderne. Am impresia că astăzi terenul de dezvoltare a fizicii nu mai poate fi conceput fără matematică. De aceea v-am fi recunoscători dacă ne-ați mărturisi cum colaborați dv. matematicianul cu dv. fizicianul?

— Cum la origine sînt matematician, atunci cînd mă gîndesc la o problemă de fizică, o abordez, firesc, structural mie, sub formă de matematică. Ca să-mi apară clară. Ca să-i înving greutățile. Ca să-i folosesc posibilitățile.

— Ați publicat prima dv. lucrare științifică la vîrsta de 15 ani...

— Nu este nimic excepțional în asta. Era o lucrare de matematică și se știe că matematicienii încep foarte devreme.

— Fizicienii români care au lucrat și care lucrează la Dubna mi-au vorbit adeseori despre dv. Nu numai savantul ci și omul îi impresiona. Este poate aici secretul că ați reușit să creați un climat de lucru deosebit de favorabil.

— Vă mulțumesc pentru această apreciere. Dar consider că este premiza sau, altfel spus, cel mai important lucru pentru a impulsiona rezultatele, a reuși să realizezi ceva: să existe un climat bun, într-o comunitate științifică de înalt nivel. Și constat că acest climat favorabil există și în colaborarea dintre fizicienii români și fizicienii sovietici de la Dubna.

E. JURIST

ÎNCOTRO NE POARTĂ FIZICIENII?

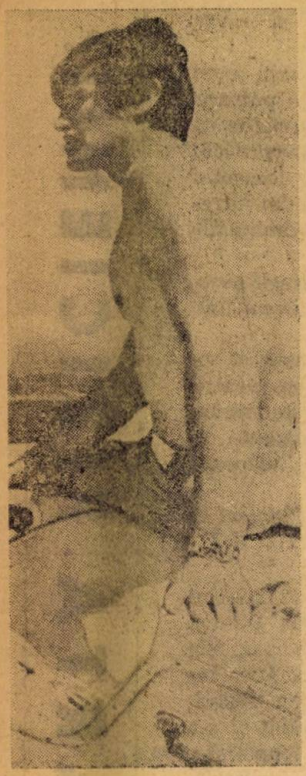

OMUL
IERI, AZI ŞI MÎINE...

Dr. C. MAXIMILIAM

Acum 40 000—50 000 de ani „exploda" Homo sapiens, omul atît de asemănător nouă şi atît de deosebit de toţi predecesorii săi, omul care, într-un timp surprinzător de scurt, a cucerit pămîntul, l-a transformat şi care acum se întreabă cînd se va termina umanizarea sistemului nostru solar.

Privind craniile oamenilor care au creat culturile paleoliticului superior, ale celor care au domesticit primele animale, ale celor care au descoperit ceramica şi ale contemporanilor noştri rămînem surprinşi de profunda lor asemănare. Oare ultimii 50 000 de ani n-au mai adus nimic în înfăţişarea omului? S-a terminat evoluţia?

Răspunsul este foarte greu. Totul depinde de ceea ce înţelegem prin evoluţie. Dacă prin evoluţie înţelegem apariţia unei noi specii, atunci putem spune cu un mare coeficient de probabilitate că evoluţia a încetat. Dacă însă includem în cadrul evoluţiei şi micile modificări care au apărut în ultimele zeci de mii de ani, atunci răspunsul nostru va fi diferit — evoluţia continuă şi va continua. Aceasta nu înseamnă că omul de mîine va fi mult deosebit de noi.

După cîte ştim acum, omul secolelor următoare va fi ceva mai înalt. Pretutindeni în lume, înălţimea creşte. Fenomenul este întîlnit şi printre albi şi printre galbeni şi printre negri. În Europa, de pildă, înălţimea bărbaţilor de acum cinci secole era, în medie, de 160 de cm. Se pare că media n-a mai crescut în următoarele două sute de ani. De abia prin 1920 a ajuns la 165 cm. Apoi în următorii 50 de ani a trecut de 170—172 cm, în *cinci decenii omul a cîştigat în înălţime mai mult decît în 500 de ani!*

Deosebit de intensă a fost creşterea înălţimii în ţara noastră. Gh. Tănăsescu şi colegii lui de la Institutul de Igienă din Bucureşti au urmărit creşterea cîtorva sute de mii de copii şi tineri. Datele Institutului de Igienă comparate cu concluziile unor cercetări făcute înainte de cel de-al doilea război mondial, au scos în relief un aspect remarcabil — *înălţimea medie a românilor a crescut lent pînă în 1950. După aceea ritmul s-a accentuat.* Iată numai cîteva dintre concluziile acestei mari cercetări. *Toţi copiii şi tinerii studiaţi în 1964 erau mai înalţi decît copiii şi tinerii de aceeaşi vîrstă cercetaţi în 1957 şi în 1950.* De pildă, grupa 4-18 ani, în mediul urban avea cu 4,5—7,7 cm mai mult decît media aceleeaşi grupe în 1950. În mediul rural, diferenţa medie era de aproape 5 cm la băieţi şi de 4 cm la fete. În acelaşi timp a crescut şi greutatea şi circumferinţa toracelui.

Pornind de la aceste concluzii am fi tentaţi să credem că lumea secolului următor va fi constituită din giganţi. Şi totuşi nu va fi aşa. Înainte însă de a explica această afirmaţie să ne oprim asupra cauzelor creşterii înălţimii umane în ultimele decenii.

Sînt posibile două ipoteze — fie că s-a modificat struc-

tura genetică a populaţiei umane, fie că s-au ameliorat condiţiile de mediu. Prima ipoteză este cu totul improbabilă. Este imposibil ca, în decurs de 2—3 generaţii, să se fi modificat potenţialul genetic al tuturor populaţiilor umane. Este, de asemenea, imposibil de crezut că el s-ar fi putut modifica în acelaşi sens. Rămîne ultima ipoteză, care pare să fie corectă. În orice caz, avem suficient de multe dovezi în timpul ipotezei că ameliorarea mediului a antrenat şi creşterea înălţimii. De pildă, copiii născuţi în perioadele de foamete sau chiar în perioadele cu carenţe alimentare moderate au o înălţime mai mică decît copiii născuţi în perioadele cînd alimentaţia este suficientă. După trecerea perioadelor critice, atunci cînd alimentaţia devine normală, creşterea se reia. Cel de al doilea război mondial şi anii imediat următori au confirmat cu prisosinţă acest fenomen.

În Japonia, creşterea în înălţime s-a oprit în 1936 — anul cînd a început războiul cu China — şi a reînceput după terminarea ultimului război mondial. La fel s-a întîmplat şi în alte ţări. S-a observat apoi existenţa unei relaţii directe între gradul de dezvoltare industrială a unei ţări şi înălţimea locuitorilor ei. Pe măsură ce s-au ameliorat circumstanţele social-economice a crescut şi înălţimea.

Nu trebuie să credem însă că acest fenomen va continua nelimitat. *Creşterea este un proces genetic. Omul nu poate depăşi o anumită înălţime stabilită în cursul evoluţiei.* Îmbunătăţirea mediului în care trăieşte îi permite doar să se apropie de limita maximă. Acesta este tot şi de fapt aşa s-a şi întîmplat. Acolo unde condiţiile de mediu s-au ameliorat mai de mult, spre sfîrşitul secolului trecut, creşterea a încetinit şi s-a oprit. În unele colţuri ale lumii noastre, copiii de acum sînt la fel de înalţi ca şi părinţii lor. Aşadar, putem presupune, cu multă probabilitate, că *oamenii secolului următor vor fi doar puţin mai înalţi decît noi.* În acelaşi timp au mai apărut cîteva mici modificări — capul s-a rotunjit — s-a brahicefalizat, faţa s-a alungit şi numărul de dinţi tinde să scadă. Antropologii au remarcat de mult că *frecvenţa oamenilor cu mai puţini dinţi a crescut continuu în ultimele mii de ani.* Este vorba îndeosebi de dispariţia ultimilor molari. Dacă procesul se va menţine — şi nu vedem de ce nu — atunci omul secolelor următoare va *avea numai 28 de dinţi*, dacă nu cumva chiar mai puţin.

Evoluţia nu va aduce, aşadar, multe transformări. Uni au presupus că, în mileniile viitoare, omul va avea un cap mare, un trunchi mic doar două sau trei degete... Asemenea imagini aparţin însă doar literaturii ştiinţifico-fantastice.

Pubertatea va începe la... 11 ani. Secolele care vin vor aduce şi o scădere a vîrstei pubertăţii. Cu alte cuvinte, maturizarea va începe mai devreme. La fete, pubertatea este marcată pregnant de debutul activităţii ovariene. În acest fel, se poate stabili destul de uşor şi relativ corect începutul pubertăţii. Nu se ştie cînd începea această perioadă în lumea antică. Se presupune că merarha, acest semn caracteristic al pubertăţii feminine, apărea la 17—18 ani sau chiar mai tîrziu. Este sigur că pe la mijlocul secolului trecut primul ciclu ovarian se instala la fetele din Europa în jurul vîrstei de 16—17 ani. În 1950 pubertatea îşi face apariţia cu 2—3 ani mai devreme, iar acum a coborît la 12—13 ani. Se crede că, la sfîrşitul secolului nostru, va atinge 11 ani şi acolo se va opri. Există destul de multe indicaţii că maturizarea sexuală normală a speciei noastre nu poate începe mai devreme.

Acest fenomen are şi va avea importante consecinţe sociale şi economice. În unele locuri a crescut frecvenţa naşterilor printre femeile în jurul vîrstei de 18 ani — în alte părţi, femeile se căsătoresc din ce în ce mai des la vîrste tinere — ca şi bărbaţii de altminteri. Perioada reproductivă a crescut. Dar s-a extins şi prin apariţia mai tardivă a menopauzei. Acum un secol, activitatea ovarelor înceta în jurul vîrstei de 40 de ani. Apoi funcţionalitatea lor s-a prelungit cu cîţiva ani şi, în Europa contemporană, menopauza apare aproape de 50 de ani. După toate probabilităţile, la începutul secolului XXI perioada reproductivă a femeilor va dura ceva mai mult de patru decenii. Este greu de spus cît, dar nu va depăşi probabil 50 de ani — şi aceasta este o estimare foarte optimistă.

Acestea sînt singurele modificări pe care le va mai cunoaşte omul — cel puţin într-un viitor previzibil.

Atunci cînd genetica va controla ereditatea, vom putea corecta micile defecte ale evoluţiei. Vom asigura o mai bună adaptare a omului la mediul înconjurător, vom elimina mutaţiile cu efecte nefavorabile, vom alege caracterele fizice şi psihice ale copiilor şi poate vom găsi şi structurile genetice adecvate vieţii pe alte planete. Începem însă să intrăm în domeniul fanteziei.

FOTOGRAFIILE CITITORILOR NOȘTRI

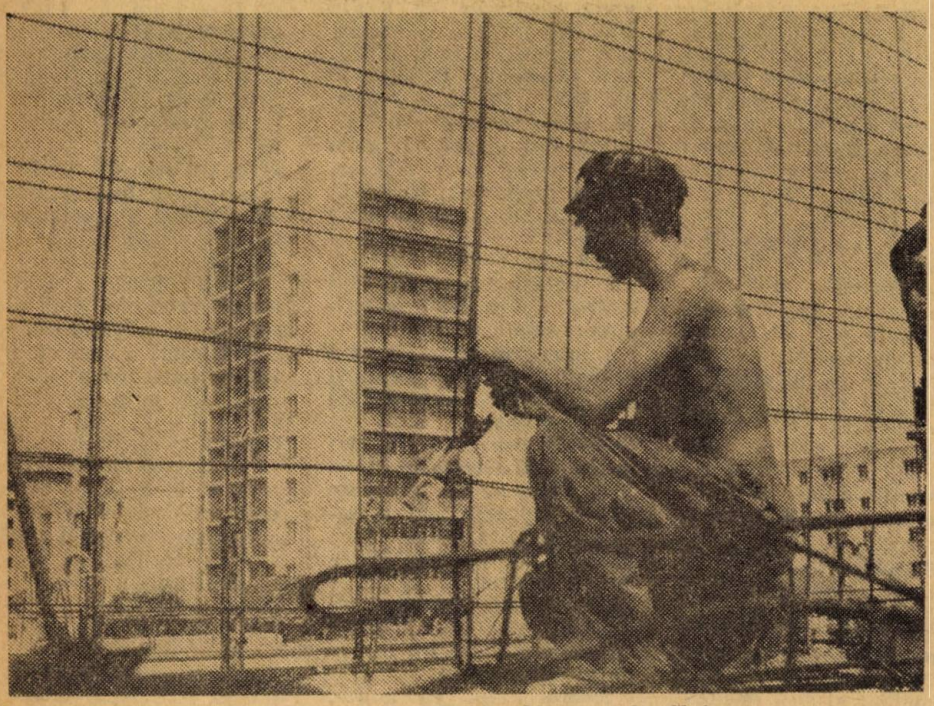

Se construiește al 40—lea bloc-turn la Cluj

Foto: I. PETER, Cluj

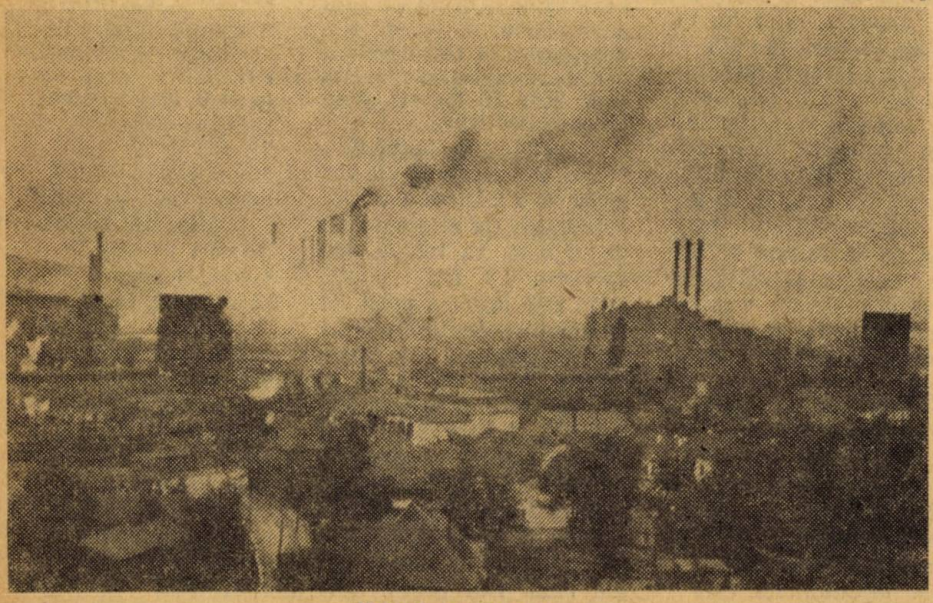

Hunedoara în amurg

Foto: VALENTIN GONCEAROV, Sinaia

CELE MAI SOLICITATE ASIGURĂRI!

Convorbire cu tov. MARIN RECE, director în Direcția Generală A.D.A.S.

— Din practica dv. de pînă acum, ați putea să ne arătați care sînt asigurările de bunuri și de persoane cele mai solicitate de către populație?

— Cea mai solicitată asigurare este cea contractată. Vi se pare paradoxal că folosesc singularul? Să mă explic. Multitudinea asigurărilor de bunuri și persoane pe care Administrația Asigurărilor de Stat o pune la dispoziția populației este atît de variată încît putem satisface orice preferințe. Acum cred că îmi dați dreptate cînd afirm că asigurarea aleasă de fiecare este cea mai solicitată, pentru că alegerea este rezultatul unui proces de opțiuni. Aș dori totuși să semnalez o tendință care pare să se generalizeze: sînt tot mai mult preferate asigurările combinate. Dintre asigurările de bunuri de pildă, asigurarea autovehiculelor pentru avarii și răspundere civilă suplimentată cu asigurarea de accidente a conducătorului și a altor persoane aflate în interiorul autovehiculului cum și extinderea asigurării pentru cazurile cînd atovehiculul este condus de alte persoane, este solicitată tot mai frecvent. La fel se prezintă situația în mediul rural, unde, deși asigurarea animalelor pentru cazurile de pieire în urma bolilor, epizotiilor și accidentelor continuă să dețină o pondere importantă — de largă popularitate se bucură asigurarea pausală care nu este altceva decît un buchet de 3 asigurări tipizate și anume: asigurarea de animale, asigurarea complexă a gospodăriilor cetățenilor și asigurarea de accidente, care acordă protecția titularului poliței în eventualitatea unor accidente.

Dintre asigurările de viață, foarte apreciată este asigurarea mixtă de viață și suplimentară de accidente, în baza căreia, în cazul ivirii riscurilor provocate de accidente se plătește de 5 ori suma asigurată; dintre asigurările de accidente, cea familială, care în baza unei prime avantajoase acordă protecție contractantului, soției sau soțului (după caz) și copiilor de la 5 la 16 ani, indiferent de numărul lor, se bucură de multă popularitate în rîndurile cetățenilor.

Mi-aș îngădui să fac și o recomandare: părinți și bunici, puteți încheia în condiții extrem de avantajoase asigurări pe termen fix sau de rente pe timp limitat în favoarea copiilor, respectiv, a nepoților dv. Aceste asigurări sînt caracterizate de faptul, de loc neglijabil, că în toate cazurile suma primelor de asigurare plătit la A.D.A.S. este mai mică decît suma asigurată pe care se angajează s-o plătească A.D.A.S. la expirarea termenului ales și care poate fi astfel stabilit încît să coincidă cu un eveniment marcant din viața copilului sau nepotului: majorat, terminarea liceului, intrarea la facultate etc.

— Ce măsuri a luat în ultimul timp Administrația Asigurărilor de Stat pentru o bună deservire a asiguraților?

— Procesul de diversificare fiind în bună măsură încheiat, Administrația Asigurărilor de Stat este preocupată de perfecționarea continuă a raporturilor cu clienții săi.

Atenție deosebită s-a acordat creșterii gradului de servire civilizată a asiguraților și, ca rezultat, tot mai multe persoane care au folosit serviciile lucrătorilor A.D.A.S. au considerent util să ne mulțumească și să facă aprecieri favorabile asupra modului de lucru al aparatului nostru. Intenționăm să perseverăm pe această linie.

— În prag de nou an, pe lîngă tradiționala urare „La mulți ani" pe care ne alăturăm dv. ca s-o transmitem tuturor asiguraților, vă solicităm o scurtă privire spre viitorul asigurărilor de bunuri și persoane ce se încheie cu populația.

— Perspectivele dezvoltării asigurărilor facultative de bunuri și persoane sînt dintre cele mai favorabile. Nu voi da cifre, fiind cunoscute din presă, cu privire la creșterea bunurilor din gospodăriile cetățenilor, și în general la creșterea bunei stări a populației, dar mă simt obligat să spun că tocmai acestea creează premisele dezvoltării susținute a asigurărilor. Între noi și cetățeni s-au stabilit raporturi de încredere reciprocă și ideea de asigurare a devenit o cunoștință apropiată multor cetățeni. Într-adevăr, într-un viitor nu prea îndepărtat, asigurările de bunuri și persoane au să devină un produs nelipsit din fiecare familie și gospodărie, iar în opinia publică, lipsa asigurărilor va fi tratată ca ceva de neînțeles.

NELL COBAR

— *Of, trăiesc foarte singură!... Nu văd un om înaintea ochilor...*

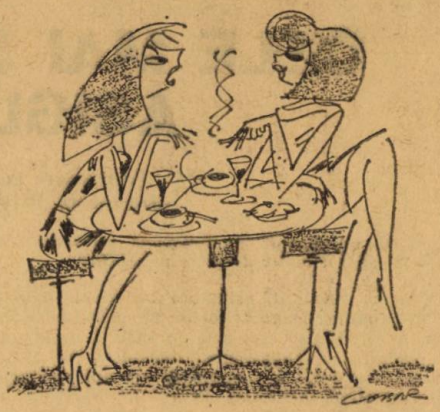

— *Şi cum îţi petreci zilele?*
— *Zilele dorm. Numai nopţile petrec!*

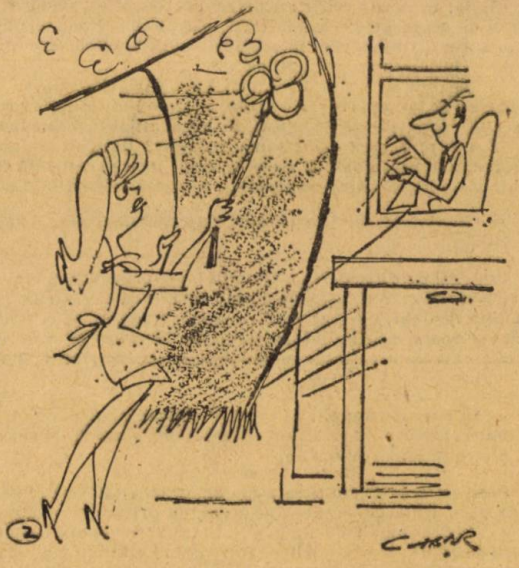

— *... Of, dac-ai să fii soţia mea, n-ai să mai baţi cu degetele astea fine, la maşină...*

OMUL CU MASCA DE FIER — O TAINĂ CARE N-A FOST NICIODATĂ DEZLEGATĂ

Omul cu masca de fier văzut de Alexandre Dumas

Istoria ascunde încă și azi, în filele ei îngălbenite de vremuri, taine care n-au fost nici pînă acum dezlegate. Una dintre ele este aceea a omului cu masca de fier, așa denumit pentru masca ce o purta pe față, deși ea nu era poate de metal, ba poate chiar nici n-a purtat-o vreodată.

Cine a fost el? Un deținut necunoscut, mort în închisoarea Bastiliei la 19 noiembrie 1708, după ce a zăcut mai multă vreme între zidurile acestei fortărețe de tristă amintire. Condamnatul zvîrlit în bezna temniței, scandalosul secret de familie, motivul nemărturisit, credința înșelată, pedeapsa, mai crudă decît moartea, care impunea unui om să-și ascundă fața tot restul vieții sale, sentimentul nedreptății, toate acestea la un loc au creat un mister, pe care, încă de pe vremea aceea, contemporanii au încercat să-l descopere, propunînd explicații, una mai senzațională decît alta.

Voltaire, creatorul legendei „Omul cu masca de fier"

La 10 octombrie 1711, prințesa palatină, cumnata lui Ludovic al XIV-lea, scria mătușii ei, Sofia de Bavaria: „Un om a stat închis mulți ani la Bastilia și a murit mascat. Lîngă el se aflau doi mușchetari, care aveau poruncă să-l omoare cum și-o scoate masca. El a mîncat și a dormit mascat".

La 22 octombrie, ea mărturisea: „Masca n-o purta din cauza barbariei: deținutul era un nobil englez, care a avut un amestec în complotul ducelui Berwick împotriva regelui William" (al Angliei). În cercurile bine informate, se clevetea, dar toate aceste bîrfeli nu pot naște o legendă. Ea va fi creată de marele gînditor și scriitor iluminist Voltaire care, oaspete vremelnic al Bastiliei — spiritul său independent și caustic, ca și atitudinea sa de frondă atrăgîndu-i de două ori detențiunea în această închisoare — dacă

nu va născoci, va fixa, cel puțin, primul clișeul măștii de fier. El scrie, la 30 octombrie 1738, abatelui Du Bos: „Sînt destul de informat despre aventura Omului cu masca de fier, mort la Bastilia. Am stat de vorbă cu oamenii care l-au servit".

Puțini cititori au acordat, în 1744, atenție unui pamflet scris ca un roman-cheie, „Memoriile istoriei Persiei", al cărui erou Giafer — adică deținutul mascat — nu era altul decît bastardul lui Ludovic al XIV-lea, Ludovic de Vermandois, care a fost zvîrlit în închisoare pentru că l-a pălmuit pe prințul moștenitor. Voltaire cunoaște, dimpotrivă, un răsunător succes cu „Secolul lui Ludovic al XIV-lea", lucrare apărută în 1751. În această operă, bazată pe o documentare temeinică, un capitol povestește despre sosirea pe insula Sfînta Margareta, înaintea transferării lui la Bastilia, a unui „deținut necunoscut, de talie care depășește obișnuitul, tînăr și cu un chip dintre cele mai frumoase și mai nobile". Dar cum se poate afirma acest amănunt, cînd deținutul purta „o mască a cărei curea avea încheietori de oțel, care îi lăsau libertatea de a mînca purtînd masca pe față"? La Bastilia, el îl descrie „instalat atît de bine cît poate fi în acest castel" și totdeauna satisfăcut pentru gustul lui, pentru „lenjeria de o mare finețe și pentru dantele. El cînta la ghitară, mînca bine și guvernatorul închisorii se așeza rareori în fața lui".

Retipărirea cărții în 1757 îmbogățea și mai mult legenda. Misteriosul necunoscut, ar fi aruncat prin lucarnă o tavă de argint-avînd pe ea un mesaj săpat cu un cuțit. Pescarului, care venise să-i raporteze lui Saint-Mars, guvernatorul insulei, acesta i-ar fi spus: „Poți să pleci! Ai avut mare noroc că nu știi să citești".

În 1753, Voltaire aduce alte precizări în legătură cu acest mister. „Acesta (omul cu masca, n.n.) era un om care deținea toate secretele lui Fouquet. De ce s-ar lua însă atîtea precauții neobișnuite față de un confident al lui Fouquet, față de un subaltern? Să ne gîndim că pe vremea aceea n-a dispărut nici un om însemnat".

Tot sub pana lui Voltaire apar, în 1763 și în 1770 alte noi amănunte, bomba finală explodînd în 1771, în „Întrebări despre Enciclopedie", pe care „patriarhul de la Ferney", cum începea să i se spună ilustrului scriitor —, le atribuie, din prudență, unei „adăugiri a editorului". Masca de fier ar fi fost, după spusa lui, un frate mai mare al lui Ludovic al XIV-lea, de a cărei existență acesta din urmă ar fi aflat la moartea lui Mazarin.

Ipoteze care dispar în fața documentelor

Dornic să batjocorească absolutismul monarhic sau să se distreze pe seama contemporanilor săi, făcîndu-i să se îndoiască de legitimitatea Bourbonilor — a căror casă a dat, prin cele două ramuri ale ei: franceză și spaniolă, nenumărați regi Franței și Spaniei — Voltaire a reușit să fixeze, în scris, cu multă abilitate, tradiția orală, cristalizînd, într-un model unic, trăsături împrumutate din surse diferite. Doar doi prizonieri de vază, Fouquet și Lauzun, deținuți de Saint-Mars la Pignerol, și nu la Bastilia, cum susținea Voltaire, se caracterizau prin obiceiul de a li se servi la masă mîncăruri alese și de a purta lenjerie fină. O tavă de cositor, avînd pe ea un scurt mesaj, a fost într-adevăr aruncată printr-o lucarnă a închisorii de pe insula Sfînta Margareta, dar de un modest pastor protestant. Nici un muschetar n-a stat mereu de strajă în carcera vreunui deținut ca să-l ucidă dacă își va descoperi fața, pentru simplul motiv că el n-o avea acoperită. Omul cu mască a purtat una la sosirea lui la Bastilia (și, cu siguranță, în timpul călătoriei), după cum reiese din actul de detențiune. Dar aceasta era o măsură de precauție destul de obișnuită, aproape banală, impusă de înclinația pentru mister, cu care se înconjura totdeauna absolutismul, ca și de teama ca nu cumva familia captivului să fie informată despre locul detențiunii lui. Dimpotrivă, Saint-Mars a avut rareori ocazia să se așeze în celula deținutului, căci nu intra în ea decît ca s-o inspecteze și să depună hrana pe masa din anticameră.

Dar mai înainte ca istoricii să urmărească legenda și s-o despoaie de poezie prin cercetările întreprinse de ei, căci misterul „Omului cu masca de fier" a constituit preocuparea multor istorici și scriitori francezi, din care citățm doar pe cîțiva: „Omul cu masca de fier" de Paul Lacroix, 1837; „Omul cu masca de fier" de Marius Topin, 1870; „Adevărul despre Masca de fier" de generalul Lung, 1872; „Omul cu masca de catifea neagră, poreclit Masca de fier" de Funck Brentano, 1894; „Masca de fier" de Georges Mongredien, editura Hachette 1952; „Fouquet sau soarele înnegurat" de Paul Morand, editura Gallimard, 1961; „Masca de fier" de Marcel Pagnol, editura Provence, 1965; „Omul cu masca de fier" de Jean-Christian Petitfils, editura Perrin, 1970; „Masca de fier, enigma în sfîrșit dezlegată" de Pierre-Jacques Arrese, editura Laffont, 1970, fără să mai pomenim de romanul „Vicontele de Bragelonne" 1850 și drama în cinci acte „Prizonierul Bastiliei", 1861, ambele de Alexandre Du-

mas și melodrama neterminată a lui Victor Hugo, „Gemenii", lucrări care au constituit documentarea materialului ce-l prezentăm aci —, Voltaire reușise să înflăcăreze minților tuturor.

Doar șase candidați la gloria Măștii de fier

Zeci de lucrări, apărute în Anglia, în Italia, în Belgia, în Olanda și, firește, în Franța — după cum am văzut sugerează candidatul lor acestui mister. Din secolul al XVII-lea și pînă în zilele noastre au fost propuse — așa cum ne arată Jean-Christian Petitfils în apendicele lucrării sale — nici mai mult, nici mai puțin de... 48 de ipoteze! Printre cele mai interesante, dacă nu mai rezonabile, figurează: fiul lui Cromwell, cardinalul Retz, Molière, o femeie, un copil, care ar fi scris, la 12 ani, versuri împotriva iezuiților, numeroși bastarzi ai principalelor curți regale europene, un fiu adulterin al Annei de Austria (pe care l-ar fi avut cu ducele de Buckingham sau cu Mazarin), un frate mai mare, mai mic sau geamăn al lui Ludovic al XIV-lea, chiar Ludovic al XIV-lea, ministrul finanțelor Nicolas Fouquet, contele Matthioli.

Unele din aceste ipoteze erau atît de extravagante, că au și dispărut, așa cum se împrăștie ceațurile toamnei cînd soarele le moaie în ploaia lui de raze aurii. Altele, mai consistente, n-au rezistat cercetărilor întreprinse de istorici, nici cronologiilor precise, stabilite după hrisoavele și documentele vremii. Cea mai exagerată dintre toate reapare din cînd în cînd. Susținută între alții de Alexandre Dumas și chiar de Victor Hugo, în melodrama pomenită mai sus, aceea a fratelui geamăn al lui Ludovic al XIV-lea, această ipoteză a fost de curînd apărată de Marcel Pagnol. Trebuie să constatăm însă că, odată cu scurgerea timpului, identitatea împrumutată Măștii de fier devine din ce în ce mai plebee. Adevărul e că oamenii din trecut, lipsiți de emoții puternice, nu puteau renunța la mister decît în schimbul unor explicații senzaționale. Știința potolind azi setea noastră de senzațional, te face mult mai ușor să accepți ca un om operativ al statului să fi putut fi un om de rînd și nu neapărat un favorit al Curții sau deținător al cine știe căror secrete.

De altfel, nici nu există altă alegere. Publicarea registrului de intrare și ieșire a deținuților Bastiliei de către fostul preot al închisorii, iezuitul Griffet, descoperirea, de către generalul Lung, în 1872, la Arhivele de război, a corespondenței dintre Louvois și Saint-Mars, clasarea arhivelor Bastiliei de Funck Brentano, nu mai lasă loc decît unui număr de șase candidați la gloria Măștii de fier, din care doi probabili și numai la trei ipoteze: clasică, senzațională, banală.

Cine sînt acești candidați? Care sînt aceste ipoteze? După ce am parcurs lucrările recent apărute, — care ne oferă o incursiune în trecut, — lucrări ale căror teze se confundă sau se înfruntă, deși fiecare dintre ele urmărește să ne dezvăluie taina creată în jurul Omului cu masca de fier, ajungem, vrînd-nevrînd, la concluzia că vechiul mit mai stăruie și azi. Dar să nu anticipăm. Să cercetăm mai întîi faptele.

Este sau nu contele italian Matthioli, Masca de fier?

Registrul de intrare și ieșire a deținuților din închisoarea Bastiliei indică data morții Măștii de fier 19 noiembrie 1703, ca și parohia unde a fost îngropat. Actul de deces întocmit de preotul bisericii, poartă un nume: Marchioli (pe care se și sprijină teza clasică) și o vîrstă foarte incertă: „aproximativ patruzeci și cinci de ani". Același document înregistrează la data de 18 septembrie 1698 sosirea noului guvernator, domnul de Saint Mars „aducînd cu el în litieră pe un fost deținut, care se afla închis la Pignerol, pe care îl ține tot timpul mascat și al cărui nume nu este pomenit...". Acest prizonier de stat și-a început deci detențiunea la Pignerol, fortăreață piemonteză, azi distrusă și situată pe teritoriul italian, avînd un donjon, folosit ca închisoare. Comandantul ei era Saint-Mars, un protejat al lui Ludovic și fratele unei amante a ocrotitorului său.

Printre cei treizeci și cinci de deținuți aflați sub paza lui Saint-Mars nu mai rămăseseră decît cinci în momentul cînd el fu înălțat în grad și mutat la fortăreața din Exiles, în octombrie 1681, toți acești deținuți fiind, afară de unul, oameni lipsiți de importanță. Printre acești cinci nu figurează cei doi deținuți însemnați pe care Saint-Mars i-a cunoscut la Pignerol, căci unul dintre ei, Lauzun, fusese eliberat în 1681, iar ministrul finanțelor, Nicolas Fouquet, murise în 1680. Dintre acești cinci, un călugăr dominican, al cărui nume n-a putut fi aflat, zăcea de mai multă vreme în temniță: era învinovățit de alchimie și de ademenirea soției contelui de Armagnac. Istoricii îl înlăturară din capul locului, Louvois neacordîndu-i în corespondența schimbată cu Saint-Mars nici o importanță: el poruncise să fie bătut cu bățul dacă se plînge, iar chipul său era bine cunoscut, căci împărțea celula cu un alt pușcăriaș, pînă în momentul cînd, înnebunind, devenise periculos. De asemenea, este înlăturat și agentul dublu Dubreuil, prins cu mița în sac în Alsacia, și de care Louvois se dezinteresează atît de mult că uită să-i treacă numele și motivul exact al detențiunii

lui. Printre ceilalți trei, La Riviére, care n-are nici o vină: el a împărțit cu Fouquet, ca valet, și voluntar, suferințele captivității, dar n-a fost eliberat decît după moartea acestuia din urmă.

Despre Eustache Dauger sau Dauger nu se știe altceva decît că a fost arestat în condiții bizare. Louvois, în scrisorile adresate lui Saint-Mars, ordonă să fie hrănit și îmbrăcat cu bani puțini; el îl califică de „snapan" și de „valet". Cuvînt pe care Saint-Mars l-a luat „ad-litteram", făcînd din Dauger valetul lui Fouquet. Așa că istoricii nu s-au ocupat de acest candidat. Funck Brentano a scris chiar cu dispreț despre el: „Masca de catifea nu se potrivește pe o astfel de față".

Nu mai rămîne decît contele Hercule-Antoine Matthioli, fost ministru al ducelui de Mantua, Carol al IV-lea, întemnițat la Pignerol în mai 1679. Ambasadorul Franței la Veneția, abatele de Estrade, îl însărcinase să-l îndemne pe fostul lui stăpîn să vîndă în secret lui Ludovic al XIV-lea cetatea Casal. Contele trata într-ascuns cu ambele tabere și, făcînd să se târăgăneze negocierile, vîndu informația mai multor curți europene. Un agent al lui Ludovic al XIV-lea descoperi acest lucru și-și avertiză monarhul, care ordonă imediat lui Louvois să-i aresteze pe vinovat. Abatele Estrade îi întinde o cursă lui Matthioli, atrăgîndu-l afară din Turin, unde un grup de douăzeci și cinci de ofițeri, comandați de Cateriat, îl răpesc și-l aduc pe teritoriul francez, unde fu închis în temnița din Pignerol, sub numele de Lestong. El deveni Masca de fier pentru mai multe generații de istorici, apărători ai „tezei clasice", al cărei autor nu era altul decît... Ludovic al XV-lea.

Spre a-i face plăcere favoritei lui, marchiza de Pompadour, care era încîntată de revelațiile lui Voltaire, regele însărcină pe cel mai bătrîn dintre miniștrii săi, Maurepas, să efectueze ceea ce istoricii moderni nu vor avea dreptul să facă decît un secol mai tîrziu. El consultă registrul de intrări și ieșiri al deținuților din Bastilia, lista prizonierilor din Pignerol și se opri asupra lui Matthioli, singurul care i se părea demn de un astfel de mister. Regele observă, desigur primul, că acest nume, pronunțat italienește, avea o asemănare fonetică cu numele înscris pe actul de deces Marchioli, care, în italienește, se pronunță Markioli. Atunci nu mai stătu în cumpănă multă vreme și declară că Masca de fier fusese „un intrigant periculos" și „ministrul unui principe italian". Încîntați de această ilustră născire, istoricii s-au mărginit să justifice ipoteza autorizată de rege. Marius Topin și Funck Brentano, în urma cercetărilor pe care le-au întreprins, au devenit cei mai de seamă susținători ai unei teze, azi perimată, și pe care publicarea corespondenței dintre Louvois și Saint-Mars au discutat-o în mod grav.

Aceste scrisori dezvăluie că dintre toți deținuții lui Saint-Mars, doar unul singur l-a urmat în fiecare din fortărețele unde a fost mutat: la Exiles, în 1681, pe insula Sfînta Margareta, în 1687, la Bastilia, în 1698, și acesta nu poate fi, desigur, decît Omul cu masca de fier. Or, Matthioli, așa cum arată scrisorile lui Louvois adresate succesorului lui Saint-Mars la Pignerol, nu și-a însoțit temnicerul la Exiles și n-a venit după el la Sfînta Margareta decît în 1694, adică după treisprezece ani de despărțire. Ministrul și subordonatul lui, în lunile care urmează arestării contelui italian, îl desemnează sub numele fals de Lestang, înainte de a i-l reda pe al lui timp de mai mulți ani, apoi încetează de a mai vorbi despre el puțin timp după transferarea lui la Pignerol, pe vremea cînd acolo murise un deținut care avea un valet.

În afară de Lauzun și Fouquet, doar Matthioli era slujit de un servitor. Statura contelui italian nu pare să justifice secretul și precauțiile cu care a fost înconjurat Mascatul. Pentru ducele de Mantua, el n-a însemnat altceva decît un ministru oarecare, căzut curînd în dizgrație și a cărui trădare n-a apreciat-o. După vînzarea fortăreței Casal, ducele nu numai că nu s-a supărat de arestarea fostului său colaborator dar, dacă o să dăm crezare unei scrisori a ambasadorului Franței către Ludovic al XIV-lea, a stăruit chiar ca să nu fie pus în libertate fără consimțămîntul său. Pățania lui Matthioli era cunoscută de toate cancelariile din Europa, care, de altfel, nu erau prea emoționate de violarea suveranității provocate de răpirea lui, procedeul fiind pe vremea aceea obișnuit. Tot atît de obișnuit era și procedeul de a-i îngropa pe dușmanii regimului sub un nume fals: e greu deci de închipuit că misteriosul om cu masca de fier să fi fost îngropat cu numele lui adevărat.

Cine-i atunci Omul cu masca de fier?

Pentru partizanii „tezei senzaționale", doar un singur candidat satisface condițiile minimale ale verosimilității: Fouquet. Zvonul a început să circule încă din 1783, iar această teză a fost susținută din 1837 de Paul Lacroix în lucrarea sa „Omul cu mască", apoi reluată cu strălucire și convingere în 1970 de Pierre-Jacques Arrese („Masca de fier, enigma în sfîrșit dezlegată") editura R. Luffont. Printre lucrările recent apărute, aceea a lui Arrese reușește cel mai bine să recreeze atmosfera epocii, să înfățișeze înverșunarea lui Louvois împotriva deținuților săi, climatul diverselor închisori ale